

# ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

*Cilt: 13 Sayı: 69 Mart 2020 & Volume: 13 Issue: 69 March 2020*  
*www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581*  
*Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.3958>*

## TÜRKİYE'DE SİYASAL GÜVEN VE GÜVENSİZLİK DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER VE MEDYANIN ETKİSİNE DAİR BİR ARAŞTIRMA

### *A RESEARCH ON THE POLITICAL TRUST AND DISTRUST DEMOGRAPHIC QUALITIES AND THE INFLUENCE OF MEDIA IN TURKEY*

**Meral ÇAKIR\***

#### **Öz**

Güven, sosyal sermayenin temel unsurlarından biridir ve araştırmalar bir toplumda güven düzeyinin yüksekliği (ya da düşüklüğü) ile o toplumun siyasal, ekonomik ve toplumsal refahı arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Güven düzeyinin yüksekliğinin bir toplumda demokratik sistemin sağlıklı işleyişi ile ilişkili olduğu; güven düzeyinin düşüklüğünün ise otoriter ve demokrasiden uzak bir sistemin oluşması için uygun zeminin olduğuna dair bir gösterge olduğu kaydedilmektedir. Araştırmalar, güvenle ekonomik gelişmişlik arasında da doğrusal bir ilişki olduğunu, gelir dağılımının daha adil, kurumların işlerliğinin daha iyi ve eğitim düzeyinin yüksek olduğu toplumlarda güvenin de yüksek olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla güven düzeyinin yüksekliği veya düşüklüğü bir toplumdaki sosyal sermayenin gücüne dair de bir gösterge oluşturmaktadır.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de 1990'lı yıllardan itibaren siyasal güven düzeyinde düşüş eğilimi vardır. Türkiye'de siyasal ve sosyal aktörlere güven düzeyine dair araştırmanın bulgularına yer verilen bu çalışmada yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve medyanın siyasal güvenle ilişkisi de değerlendirilmektedir. Araştırmaya göre Türkiye'de siyasal ve sosyal aktörlere güven düşük, güvensizlik oranı ise oldukça yüksektir. En güvenilen aktör bilim adamlarıdır. 23 siyasal ve sosyal aktörden yalnızca beşine güven oranı güvensizlik oranından yüksektir. Araştırmada siyasal güvenle medya tercihleri arasında güçlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Siyasal Güven, Medya, Siyasal İletişim, Güvensizlik.

#### **Abstract**

Trust is one of the basic elements of social capital and researchs have found that there is a strong connection between the abundance (or the lack) of trust levels and that society's political, economical and social wealth. It is recorded that the highness trust levels is linked with the healthy functioning democratical system in a society, and the lowness of trust levels form a prosperous ground for an authoratative and an undemocratical system to flourish. Researchs show that between the economical development and trust there is a straight line also, and the trust levels are also high in societies where primary income distrubution is more just, and the oparability of instutions are better and the level of education is high.

As in the whole world, in Turkey too there is an inclination towards political distrust since 1990's. In this work which includes the discoveries of the research on the trusts levels for the political and social figures in Turkey; age, gender, level of education, level of income and the relationship between media and political trust is also evaluated. According to this research, the trust levels on political and social figures is low, and the distrust levels are obviously high. The most trusted figure is scientists. Out of 23 political and social figures, only 5 has an higher trust level than that of distrust. Through this research it is stated that there is a strong connection between political trust and the choices of media.

**Keywords:** Political Trust, Media, Political Communication, Distrust.

\* Öğr. Gör. Dr., Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, ORCID ID: 0000-0002-7411-1294, E-posta: iletimmeral@gmail.com



## GİRİŞ

Siyasal güven düzeyi ile ilgili araştırmaların ortak noktası güven düzeyi yüksek toplumların daha demokratik ve müreffeh, düşük olanların ise daha olumsuz koşullara sahip olduğuna dairdir. Güven düzeyinin düşük olduğu toplumlarda halkın siyasi sisteme, kurumlarına destek ve inancının az olduğu belirtilmektedir. Güvenle ilgili Türkiye açısından en önemli unsurlardan biri Türkiye’de genel güvensizlik ortalamasının çok düşük olmasıdır. 2005-2008 yılları arasında 57 ülkeyi kapsayan Dünya Değerleri Anketinde güven oranının en düşük olduğu ikinci ülke Türkiye’dir. Ekmekçi’nin (2010) yaptığı araştırmanın üzerinde önemle durulması gereken sonuçlarından biri Türkiye’de siyasi güvenin sadece iktidarda bulunan siyasi parti için değil muhalefet partileri için de çok düşük olmasıdır.

Güvenin oranının bir bakıma toplumların, siyasi, toplumsal ve ekonomik alandaki başarılarının oranını da belirlediği (Aslan, 2016, 181) kaydedilmektedir. Yüksek güven düzeyinin halkın demokratik değerlere bağlılığını güçlendirdiği ve otoriter düşünceleri reddetmelerinde destek olduğunu kaydeden Ekmekçi’ye (2010, 237) göre güven düzeyinin yüksek olduğu toplumlar işleyen, aynı zamanda sağlam bir demokratik sistem inşa edebilirken, güvenin düşük olduğu toplumlar verimsiz ve zayıf bir demokrasiye mahkumdur. Yüksek güvenin demokratik sistem üzerinde etkileri olduğu gibi sağlam bir demokratik sistemin de toplumsal güven üzerinde olumlu etkilerinin olduğu bilinmektedir.

Güvenle ekonomik refah arasında da bir ilişki vardır. Örneğin, sosyal sermaye göstergesi olarak güven seviyesi değişkenini alan Knack ve Keefer’in Dünya Değerler Araştırması verilerinden oluşturdukları güven endeksini kullanarak yaptığı çalışmada güven düzeyiyle ekonomik büyüme arasında güçlü pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışmada yüksek gelirli, gelir dağılımının eşit olduğu, kurumların iyi işlediği, eğitim düzeyi yüksek ve homojen bir nüfusa sahip ülkelerde güven ve sivil katılım kültürünün daha güçlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Erselcan, 2009, 252; Knack ve Keefer, 1997).

Bu araştırmada Türkiye’de hem iktidarda bulunan siyasi partinin hem de muhalefet partilerinin liderlerine güvensizlik oranlarının yüksek olduğu, en yüksek güven düzeyine sahip siyasi liderin bile güven düzeyinin yüzde 30’a ulaşmadığı belirlenmiştir. Buna karşın siyasi liderlere güvensizlik oranları yüzde 74,8’le yüzde 37,3 arasındadır ve TBMM’de temsil edilen 6 siyasi partiden 4’ünün liderine duyulan güvensizlik oranı yüzde 50’nin üzerindedir. Araştırmada yabancı politikacılara duyulan güvensizliğin TBMM’de temsil edilen partilerin liderlerinin üçünden daha düşük oranda olduğu görülmektedir. Siyasi liderlerin yanı sıra bürokratlara, STK temsilcilerine, entelektüellere, din adamlarına, işadamları-sanayicilere, gazetecilere, hukukçulara, kısaca siyasi ve sosyal aktörlerin büyük kısmına güvensizlik oldukça yüksektir. Hem siyasi liderlere hem de diğer aktörlere duyulan yüksek güvensizliğin halkın içinde bulunduğu durumdan memnuniyetsizliğinin ifadesidir. Ancak siyasi liderler arasında muhalefet liderlerinin de güven düzeyinin düşük, güvensizlik oranlarının yüksek olmasının ümitsizlikle ilgili bir bulgu olduğu düşünülebilir.

Araştırmada siyasi ve sosyal aktörlere güven (ve güvensizlik) düzeyleri ile yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir durumları ile medyanın ilişkisi açısından değerlendirilmektedir. Araştırmanın bulguları bu değişkenler arasında siyasi güvenle medya arasında önemli bir ilişki olduğunu, yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir düzeyi arasında kısmen ilişki olduğunu göstermektedir. Araştırmacının önceki yıllarda gerçekleştirdiği özellikle 2016’da nüfus yapıları farklı iki mahallede gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçları katılımcıların içinde yaşadıkları çevre ve aidiyet hissettikleri grupların siyasi tutumları ve güven düzeylerinde önemli bir unsur olduğunu göstermektedir.

### 1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: SİYASAL GÜVEN VE GÜVENSİZLİK

Güven, insanların yaşadıkları, tanıklık ettikleri, öğrendiklerinin yanı sıra sezgilerinin de etkisiyle oluşan duygusal ve bilişsel bir tutumdur. İnsanın başkalarına karşı güven (ya da güvensizlik) duymasında hem bireysel özellikleri hem de içinde yer aldığı grupların değer, yargı, kalıp ve kabullerinin etkisi dolayısıyla da psiko-sosyal bir süreci ifade etmektedir. Kişilere, gruplara, kurumlara, sisteme yönelik güven (ya da güvensizlik) bir süreç içinde oluşmakta; karşı tarafın davranışlarının iyi niyetli, dürüst, istikrarlı, inanılır bulunmasına (ya da bulunmamasına) ve davranışlarının gelecekte de bu şekilde süreceğine dair öngörü ve inancı içermektedir.

Deneyim, bilgi ve sezgiye dayanan bir tutum olan güven “karşı tarafın adil, ahlak kurallarına uygun ve öngörülebilir şekilde davranacağına olan inanç” (Demircan ve Ceylan, 2003, 140; Luhman 1979) olarak tanımlanabilir. Beklentilerle, deneyimle ve bilgi sahibi olmayla ilişkili bir durum olan güven (Can, 2019,36; Koina, 2008, 422) hiçbir zaman ‘zaten sahip olunan’ bir şey değil, bir insan çabası meselesidir. Basitçe veri kabul edilebilecek bir şey olmayıp, isteyerek yaratılabilecek ve çoğu zaman da yaratılması gereken bir şeydir



(Pelenk, 2010, 17; Soloman ve Flores, 2001, 110). Güvenin ön koşulu bu tutumun yöneldiği kişi/ler veya kurum/ların güvenilirliği, güvene layık olmasıdır. Güvenilirlik bir kişiye, kuruma ve organizasyona güvenmeye sebep olan geçmişteki tecrübelerin birikimidir. Güven ise bu birikimlerin sonucu oluşan tutumdur. Güven genellikle koşuldur. Yani belli sınırlar içinde kişiler diğerlerine güven duyar, çok genelleştirilmiş anlamda güven oldukça sınırlıdır (Aktan-Çoban, 2008, 3; Solomon & Flores, 2001, 97). Bir toplumun üretilebilen en önemli güçlerinden biri olan güven ahlaki normlar veya sistemler tarafından belirlenen bir duygu değildir; güven, ilişkiler çerçevesinde ahlaki normların üretilmesini içermektedir (Can, 2019, 15; Simmel, 1950, 318).

İnsan, gelişimi esnasında temasta bulunduğu kişiler, durumlar ya da gruplarla ilgili tutumlar oluşturmaktadır. Psikolojik olarak hiç kimsenin sağ ya da sol görüşlü, işçi ya da işveren yanlısı, Müslüman ya da Hristiyan olarak doğmadığını belirten Şerif-Şerif (1996, 490-491) bireyin zamanla bu sıfatlara uygun tutumlar oluşturduğunu kaydetmektedir. Bir kez oluştuktan sonra bu tutumlar kişinin bu ya da benzer durumlara, kişi ya da gruplara karakteristik bir biçimde tepki vermesine yol açmaktadır. Bu tepki tutarlılığı yalnız bir kişide değil aynı grubun diğer üyelerinde de görülmektedir:

*“Bir gruba, bir kuruma ya da bir sosyal konuya karşı tutum oluşturmak önemsiz bir mesele değildir. Bir tutumun oluşması, kişinin artık bunlara karşı nötr olmadığı anlamına gelir; artık bunlar kişi için olumlu ya da olumsuz anlam taşır. Bir tutum duruma göre belli bir beklentiyi, standardı ya da amacı belirler. Bu beklentilere uyan olaylar kişiyi hoşnut eder; tutumun belirlediği beklentilere karşıt olaylar ya da şeyler ise bu tutumun kişi için önemiyle orantılı bir hoşnutsuzluk ya da hayal kırıklığına yol açar.” (Şerif ve Şerif, 1996, 490)*

Herhangi bir konuda tutum oluşumu da değişikliği de çeşitli iç ve dış unsurlarla ilgili olarak gerçekleşmektedir. Tutum oluşumu ve değişikliğinde bu unsurların birlikte ve birbiriyle ilişkili olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. İç ve dış unsurların etkileşimi, bireyin dış etkileri algılama, değerlendirme ve yargılama şekline yansımaktadır. Dış uyaranların algılanışı ve değerlendirilişi bireyin mevcut tutumlarından ve o anda işleyen güdülerinden etkilenmektedir (Şerif ve Şerif, 1996, 540). O halde insanlarda tutum değişikliğinin gerçekleşmesi için mevcut tutumların oluşmasında ve pekişmesinde etkili olan unsurların yeni tutumu destekleyici olması önem taşımaktadır.

Temel tutumların çocukluğun ilk yıllarında ve ailenin büyük etkisi altında oluştuğunu belirten Kışlalı, ileriki yıllarda oluşan siyasal tutumların da bu temel tutumların uzantısı olduğunu kaydetmektedir. Kışlalı'ya göre (2005, 139-140) temel tutumların üzerine eklenen yeni tutumların oluşumunda bir yandan toplumsal etkenler, diğer yandan bizzat yaşanan deneyimler ağırlık taşımaktadır. Toplumsal sınıf, iş ve arkadaş çevreleri, gelir düzeyi, işi, yaşadığı çevre, eğitim düzeyi gibi unsurlar toplumsal etkenlerdir. Genellikle aile aracılığıyla kazanılan dini inançlar da bunlara eklenmektedir. İnsanın siyasal tutum ve davranışlarının oluşmasında ise siyasetle doğrudan ilgili olanlar gelmektedir. Ailesi başta olmak üzere karşılaştığı otorite ile ilişkilerinin siyasal tutumlarının belirlenmesinde özel bir yeri vardır. Örneğin otoriter bir babanın oğlu demokratik tartışmalara ve hoşgörüyü daha az yatkın olacak ve otoriter bir yönetimi, babanın yerini tutacak bir liderin tartışılmaz üstünlüğünü tercih edebilecektir. Kendisinin eline yetki geçtiğinde de otoriter bir yönetim biçimini benimsemesi, üstlerine koşulsuz boyun eğerken astlarını ezme eğilimi taşıyabilecektir.

Kışlalı (2005, 142) kazanılmış tutumların düşünce ve davranışlardaki değişimleri zorlaştıran en önemli etkenler olduğunu, zıt siyasal tutumlara sahip iki kişinin aynı olaya bakarken farklı şeyler gördüğünü belirtmektedir. Siyasal tutumların değişebilmesi içinse ya koşulların ya da o koşullara yönelik bakış açılarının değişmesi gerekmektedir. Kişinin yaşadığı koşulların veya ortamın değişmesi (örneğin topraksızken toprak sahibi olan köylü veya küçük bir kasabadan ayrılarak İstanbul'a yerleşen ailenin bireyleri) tutumların değişmesinde etkili olmaktadır. Siyasal iktidarın içinde veya dışında olmak, toplumsal statünün aşağıya veya yukarıya doğru değişmesi de ortam ve koşulların değişmesine yol açması dolayısıyla tutum değişikliğine yol açmaktadır.

Bir tutum olarak kişide siyasal güvenin oluşum süreci bireyin siyasi lider, hükümet, siyasi kurumlar ve üretilen politikalar hakkında bilgi sahibi olması; bu faktörlerin bireyin iç dünyasındaki karşılığına göre bir duygu üretmesi ve bilgiyle beraber duygunun da eklenmesiyle bir yargıya ya da düşünceye dönüşmesi şeklindedir (Can, 2019, 53). Bu süreçte bireyin tutumunu etkileyen birçok unsur vardır. İnsan çocukluğundan itibaren maruz kaldığı toplumsallaşma sürecinde siyasal tutum ve davranışlarına zemin oluşturan kültürü, değerleri, öncelikleri öğrenip benimsemekte; olan biteni yorumlamakta kullanacağı yargılar, çerçeveler bu süreçte edinilmektedir. Bu durumda farklı toplumsal gruplarda aynı konunun taban tabana zıt yorumlanabileceği de dikkate alınmalı ve “bireyin siyasi lider, hükümet, siyasi kurumlar ve üretilen politikalar hakkında bilgi sahibi olması”ndan bahsedilirken bu bilginin ne kadar nesnel ve yeterli olduğu



değerlendirilmelidir. Zira içinde yer aldığı ya da aidiyet hissettiği toplumsal grubun (ve/veya dikkate aldığı kanaat önderlerinin, güven duyduğu enformasyon kaynaklarının v.d.) kabulleri, kalıpları, yargıları genellikle bireyin siyasal tutum ve davranışlarında zemini ve çerçeveyi oluşturmaktadır.

Siyasal güven, halkın siyasal sistemin herkes için eşit ve adil sonuçlar doğuran politikalar üretebileceğine ilişkin yaygın kanaati ya da vatandaşların kendi siyasal inanç ya da moral değerlerine göre sorumlu siyasal otoriteler ve kurumların performansının değerlendirilmesine dayanan bir yargıdır (Akgün, 2001, 4; Miller, Listhaug 1990; Muller/Jukam/Seligson, 1982). Halkın yöneticilere, siyasal kurumlara ve sisteme yönelik güveni, onayı ya da desteğini ifade eden bir kavram olan siyasal güven toplumun kurumlara, yöneticilere, liderlere, siyasal sisteme güvenlerini referans almaktadır” (Can, 2015, 297; Cheema, 2010, 4). Siyasal sistemin vatandaşların taleplerine duyarlı olduğuna ve sürekli bir gözetim olmasa dahi sistemin doğru olanı yapacağına ilişkin kanaatlerin bir özeti (Akgün, 2001, 4; Miller ve Listhaug, 1999) olarak da tanımlanan siyasal güven, “vatandaşların parlamento, merkezi yönetim, siyasal partiler gibi kurumların toplumun çıkarlarına ne ölçüde uygun işlediğine inanma derecesini” (Ertan, Aytaç, Çarkoğlu, 2019, 67) ifade etmektedir.

Güvensizlik, başkalarının davranışları hakkında olumsuz beklentileri ve kendini muhafazaya dayalı bağlılığı içermektedir. Bireyler, güven duymadıkları şeylere karşı koruyucu önlemler almaya, sakınma ve kaçmaya, eylemleri reddetmeye başlamaktadır (Yolcu, 2016, 47; Sztompka, 1999, 26). Güvensizlik güvenin karşıtı değildir. Güvensizlik insanın bir kişiye, kuruma veya organizasyona güven konusunda negatif beklentilere sahip olmasıdır. (Aktan-Çoban, 2008, 5; Lewicki, McAllister & Bies, 1998, 445-448). Siyasal güvensizlik ise siyasal rolleri olan sorumluların veya yöneticilerin toplum karşısında sürekli ve sistematik olarak, değer atfedilen siyasal normları ve alışlagelen gelenekleri ihlal ettiklerine ilişkin bireyde oluşan duygulardır (Can, 2019, 125; Ergil, 1980, 252).

Siyasal güven; üçlü, dörtlü ve beşli faktörleri referans alan göstergelerle açıklanmaya çalışılmaktadır (Can, 2019, 79). Üçlü faktörlere göre siyasal güven; “kurumlara güven, resmi otoritelere (atanmış ve seçilmişler) güven ve demokratik hükümete güven” veya “siyasi liderlere güven, parlamentoya güven ve demokrasiden (siyasal sistem) memnuniyet duyma” gibi göstergelerle açıklanabilmektedir. Dörtlü faktörlere örnek olarak Rahn ve Rudolph’un parametreleri şöyledir (Can, 2019, 81-82; Rahn ve Rudolph, 2005): “Hükümetin politikalarının vatandaşların beklentilerini karşılama durumu, siyasal uygunluk, hükümetin politikalarında adaletli olmasına yönelik düşünceler ve resmi görevde olanların (atanmışlar, seçilmişler) nitelikleri”. Siyasal güvene ilişkin beşli göstergeye örnek olarak Cheema’nın faktörleri “hükümetin etkili politikaları, etkili demokratik yönetim, siyasi liderlerin sorumlulukları, ekonomik fırsatlara erişim, hükümet kurumlarının hizmetlerine erişim” şeklindedir. Bu grupta bir başka örnek Norris’in siyasal güven faktörleri ise siyasal topluma güven, demokratik rejimin ilkelerine güven, hükümetin performansına güven, siyasal kurumlara güven ve siyasi liderlere güvendir (Can, 2019, 82-84; Cheema, 2010, Norris, 1999).

Siyasal güveni demokratik ve istikrarlı bir yaşamın gereği olarak tanımlayan Newton (2001, 204’ten akt. Erdoğan, 2006, 6-7) siyasal güvenin bazı dış ve objektif koşulların sonucu oluştuğunu ve bireylerin dünya görüşlerinden çok siyasal dünyanın sürekli bir değerlendirmesine bağlı olduğunu kaydetmektedir. Newton’a göre siyasal güven skorlarının düşük olması ise bir şeylerin yanlış gittiğinin en önemli göstergesidir. Uslaner’in saptamaları bu konuda bir fikir vermektedir: Uslaner’e göre ( akt. Erdoğan, 2006, 5-6) güvenle ekonomik eşitsizlik ve yolsuzluk derecesi arasında negatif; eğitim harcamaları ve zenginden yoksula gelir transferi arasında pozitif ilişki bulunmaktadır.

90’lı yıllardan itibaren yapılan araştırmalarda siyasal güvenin tüm dünyada düşüş gösterdiği görülmektedir. Sürekli bir güven bunalımının, tartışmalı ancak kamu hayatı için son derece kritik gelişmeler karşısında karar alma yeteneğini zayıflatabileceği, kurumlara karşı gösterilen aşırı güvensizliğin, halktaki moral bozukluğunun, artan hayal kırıklıklarının ve siyasal yabancılaşmanın bir demokratik sistem için tehlikeli ve sağlıksız bir gösterge olduğu ifade edilmektedir (Akgün, 2001, 2; Finiffer, 1970). Halkın siyasal kurumlara ve yöneticilere güvenindeki düşmenin nedenlerine dair açıklamalar iki ana eksende yoğunlaşmaktadır: 1. Halkın yükselen beklenti ve taleplerinin hükümetlerce karşılanamamasından kaynaklanan güven erozyonu, 2. Siyasal sistemin işleyiş sürecinde ortaya çıkan haksızlık ve adaletsizliklerden kaynaklanan güven erozyonu. İkinci görüşü savunanlara göre önemli olan hükümetlerin izlediği politikaların sonuçları değil bu politikaların uygulanma sürecidir. ABD’de halkın hükümetlere güvensizliğinin nedenleri hakkında yapılan araştırmalar da bu konuda dikkate değer bilgiler sunmaktadır. Araştırmalara göre yönetim sürecinin adaletsiz olduğuna, yönetimin kendi taleplerini dikkate almadığına dair etkenlerin yanı sıra yasama meclisindeki kavgalar, rüşvet ve yolsuzluk haberleri de halkın güvensizliğinde önemli pay sahibidir (Akgün, 2001, 6).



## 2. ARAŞTIRMA: TÜRKİYE'DE SİYASAL GÜVEN, DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER VE MEDYANIN ETKİSİ

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de yapılan araştırmalarda da siyasal güven düzeyinin 1990'lı yıllardan itibaren sürekli düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. Türkiye'deki araştırmalarda da halkın siyasal güven düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir. Akgün'ün (2001) 1997'deki veriler üzerinden yaptığı değerlendirmede siyasal güven düzeyini etkileyen değişkenler: halkın hükümetin performansından memnuniyeti, cinsiyet, din, ülkenin büyük çıkar grupları tarafından yönetildiğine inanç, siyasal ilgi düzeyi, gelir ve ideoloji düzeyidir. Çam'a göre (2005, 170-171), siyasal davranışlar düzeyinde, siyasal yaşama duyulan ilgi yönünden cinsiyet, yaş, sosyal tabakalar, eğitim gibi unsurların etkili olduğu araştırmalarla saptanmıştır ve sosyo-ekonomik etkenlerin siyasal davranışı birinci derecede etkilediklerine dair varsayım da bir ölçüde doğrulanmıştır.

Medyanın etkisi ise çok boyutludur. Öncelikle Arsev'in de (2007, 120) belirttiği gibi halkın siyasal kanaatlerinin oluşmasına temel oluşturan bilgiler büyük ölçüde medyadan gelmektedir. Medya, gerçekliği inşa eden ve tanımlayan bir dolayımlayıcı, haberler de gerçekliğin ideolojik temsiliyeti ve inşasında oldukça stratejik öneme sahiptir (Dursun, 2001, 124). Medyanın politik sistem içinde sahip olduğu enformasyonu iletme işlevinin politikacılar tarafından etki altına alındığını belirten Alver (2003, 222-223, bunun temelinde haber içeriğine etki etme ve imaj yaratma isteğinin yer aldığını kaydetmektedir. "Medyaya verilen enformasyon ile realite tasarlanmakta, uygun görülen politik konulara duyarlılık yaratılmakta, meşruiyeti sürdürececek konular keşfedilerek, enformasyonun hızla yayılması ile etkinin artırılması amaçlanmaktadır" (Alver, 2003, 225).

Bu araştırmada, siyasal güven düzeyi ile demografik özellikler (yaş, eğitim, gelir) ve medya arasındaki ilişkiyi irdelemeye olanak verecek veri elde etmek amaçlanmıştır. Mart-Temmuz 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilen araştırmada Kocaeli ve İstanbul'da yüz yüze görüşerek soru formlarının doldurulması sağlanmış, aynı zamanda internetten de anket uygulaması yürütülmüştür. İstanbul ve Kocaeli'nin ülkenin her tarafından göç alması, kozmopolit nüfus yapısına sahip olmaları, kent merkezi yanı sıra sıra ilçe ve köylerde de soru formlarının doldurulması ile farklı demografik özelliklere sahip katılımcılara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Soru formunun ilk bölümünde katılımcıların demografik özellikleri ile enformasyon kaynağı tercihlerine dair sorular yer almaktadır. Ardından katılımcıların siyasal ve sosyal aktörlere güven düzeyini belirlemek için beşli likert ölçeği ile düzenlenen sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların toplam 23 siyasal ve sosyal aktörün her birine ilişkin tutumlarına en uygun seçeneği (1. Kesinlikle güvenilmez, 2. Güvenilmez, 3. Kararsızım, 4. Güvenilir, 5. Kesinlikle güvenilir) işaretlemeleri istenmiştir.

Tabakalı rastgele örnekleme yöntemiyle gerçekleştirilen anket sonucunda 432 form (Kocaeli ve İstanbul'da kent merkezi, ilçeler ve köylerde yüz yüze görüşme ile 303, internet üzerinden 129 soru formu) değerlendirilmeye alınmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programına yüklenerek karşılaştırmalı analiz ve istatistik testler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik oranının yüzde 95 olduğu değerlendirilmektedir.

Katılımcıların demografik özellikleri ve enformasyon kaynağı tercihlerinin siyasal güven düzeyine etkisini belirlemeye yönelik ayrıntılı karşılaştırmalar TBMM'de temsil edilen siyasal partilerin liderleri ile sınırlandırılarak yapılmıştır. Ayrıntılı olarak incelenen siyasal liderlere güven düzeyi ile yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir düzeyi ile enformasyon kaynakları arasındaki ilişkinin istatistik açıdan anlamlı olup olmadığı Anova testi ile sorgulanmıştır.

Araştırmanın varsayımları şöyledir:

1. Siyasal aktörlere güven düzeyi ile katılımcıların cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
2. Siyasal aktörlere güven düzeyi ile katılımcıların gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
3. Siyasal aktörlere güven düzeyi ile katılımcıların eğitim düzeyleri ve tercih ettikleri enformasyon kaynakları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

### 2.1. Araştırmanın Bulguları

Araştırmada elde edilen veriler ve değişkenlerin karşılaştırmalı tablolarıyla yapılan değerlendirmelerin sonuçları aşağıda sunulmaktadır.

#### 2.1.1. Demografik Veriler

Araştırmaya katılan 432 kişinin yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, iş-çalışma durumu ve gelir düzeylerine ilişkin bilgiler aşağıda verilmektedir.



Tablo 1: Demografik Bilgiler

DEMOGRAFİK BİLGİLER		SAYI	ORAN
YAŞ	16-19	40	9,30%
	20-29	139	32,20%
	30-39	64	14,80%
	40-49	75	17,40%
	50-59	64	14,80%
	60-69	33	7,60%
	70-79	15	3,50%
	80 ve üzeri	2	0,50%
TOPLAM		432	100,00%
CİNSİYET	Erkek	193	44,70%
	Kadın	238	55,10%
	Yanıtız	1	0,20%
TOPLAM		432	100,00%
ÖĞRENİM DURUMU	Okuma Yazma Bilmiyor	6	1,40%
	Okuryazar	9	2,10%
	İlkokul	42	9,70%
	Ortaokul	36	8,30%
	İlköğretim Okulu	1	0,20%
	Lise	116	26,90%
	Ön Lisans	55	12,70%
	Lisans	144	33,30%
	Yüksek Lisans	15	3,50%
	Doktora	6	1,40%
	Yanıtız	2	0,50%
	TOPLAM		432

Araştırmaya her öğrenim düzeyinden 16 yaş üstü 432 kişi katılmıştır. Yaş aralıkları ve öğrenim düzeyinde dağılımın araştırmanın yapıldığı tarihteki dağılıma yakın olmasına özen gösterilmiştir.

Tablo 2: İş-Çalışma Durumları

İŞ BİLGİLERİ	SAYI	ORAN	İŞ BİLGİLERİ	SAYI	ORAN
Öğrenci	76	17,60%	Satış Pazarlama	14	3,20%
Ev Kadını	43	10,00%	Çiftçi	11	2,50%
Belirtilmemiş	46	10,60%	Sağlıkçı /Eczacı	9	2,10%
İşçi	40	9,30%	Akademisyen	6	1,40%
Memur	28	6,50%	Mühendis	6	1,40%
Emekli	28	6,50%	Yönetici (Orta Düzey)	5	1,20%
İşsiz	27	6,30%	Polis	5	1,20%
Öğretmen	26	6,00%	Tacir	4	0,90%
Diğer Kariyer Meslekler	20	4,60%	Yönetici (Alt Düzey)	1	0,20%
Esnaf	18	4,20%	Asker	1	0,20%
Diğer	17	3,90%	Din Görevlisi	1	0,20%
Toplam			432	100,00%	

Katılımcıların yüzde 38,2'si (öğrenci, ev kadını, işsiz) bağımlı çalışma ilişkileri içinde yer almamaktadır. Yüzde 6,5'i emeklidir, yüzde 10,6'sı iş-çalışma durumuna ilişkin bilgi vermemiştir.



Tablo 3: Aylık Ortalama Gelirleri

GELİR DURUMLARI (AYLIK)	SAYI	ORAN
Kendime ait bir gelirim yok	102	23,60%
600 TL'den az	23	5,30%
600-900 TL arası	18	4,20%
900-1500 TL arası	22	5,10%
1500-2020 TL arası	45	10,40%
2020-2500 TL arası	53	12,30%
2500-3000 TL arası	34	7,90%
3500-4000 TL arası	42	9,70%
4000-6000TL arası	58	13,40%
6000-8000 TL arası	8	1,90%
8000-10.000 TL arası	6	1,40%
10.000 TL'den fazla	4	0,90%
Yanıtsız	17	3,90%
<b>TOPLAM</b>	<b>432</b>	<b>100,00%</b>

Katılımcıların yüzde 23,6'sı kendine ait bir geliri olmayanlardan oluşmaktadır. Sıfır ile asgari ücret arasında gelire sahip olanların oranı yüzde 48,6'dır. Katılımcıların yaklaşık yüzde 61'i 0 ile 2500 TL arasında aylık gelire sahiptir. 0 ile 4000 TL arasında aylık gelire sahip olanların oranı yüzde 78,5'tir. Araştırmanın yapıldığı zaman aralığında asgari ücret net 2 bin 20 TL 90 kuruş, aylık sınırı 4 kişilik bir aile için aylık 2 bin, yoksulluk sınırı da 6 bin TL'nin üzerindedir. Kamu-Sen'in aynı dönem için belirlediği aylık sınırı kişi başına aylık 3 bin, yoksulluk sınırı ise kişi başına aylık 6 bin TL'dir<sup>1</sup>.

### 2.1.2. Enformasyon Kaynakları

İnsanın yakın ve uzak çevresinde olan biteni öğrenme ve değerlendirmede dolayısıyla siyasal tutum ve davranışlarının oluşmasında medyanın önemli bir etkisi vardır. Araştırmada katılımcıların enformasyon kaynağı tercihleri ve kullanım sıklıklarına dair elde edilen veriler aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 4: Hangi Enformasyon Kaynaklarını Ne Sıklıkta Kullanıyorlar

		SAYI	ORAN
GAZETE OKUMA SIKLIĞI	HİÇ	86	19,90%
	NADİREN	104	24,10%
	ARADA SIRADA	100	23,10%
	HAFTADA BİRKAÇ GÜN	48	11,10%
	HER GÜN	94	21,80%
<b>TOPLAM</b>		<b>432</b>	<b>100,00%</b>
TELEVİZYON İZLEME SIKLIĞI	HİÇ	28	6,50%
	NADİREN	85	19,70%
	ARADA SIRADA	83	19,20%
	HAFTADA BİRKAÇ GÜN	58	13,40%
	HER GÜN	164	38,00%
	YANITSIZ	14	3,20%
<b>TOPLAM</b>		<b>432</b>	<b>100,00%</b>
KİTAP-DERGI OKUMA SIKLIĞI	HİÇ	83	19,20%
	NADİREN	53	12,30%
	ARADA SIRADA	119	27,50%
	HAFTADA BİRKAÇ GÜN	103	23,80%
	HER GÜN	68	15,70%

<sup>1</sup> <http://www.turkis.org.tr/dosya/0B7Qd57aTry7.pdf>,

<http://disk.org.tr/wp-content/uploads/2019/02/DISK-AR-Krizde-Emeg%CC%86in-Durumu-Arastirmasi-SON.pdf>

<https://www.kamusen.org.tr/genel-haberler/subat-2019-asgari-gecim-sonuclari-belli-oldu/4157/>



	YANITSIZ	6	1,40%
<b>TOPLAM</b>			
İNTERNETE GİRME SIKLIĞI	HİÇ	26	6,00%
	NADİREN	9	2,10%
	ARADA SIRADA	25	5,80%
	HAFTADA BİRKAÇ GÜN	15	3,50%
	HER GÜN	352	81,50%
	YANITSIZ	5	1,20%
<b>TOPLAM</b>			
<b>432 100,00%</b>			

Katılımcıların yüzde 21,8'i her gün gazete okuduğunu belirtmiştir. Yüzde 19,9'u hiç gazete okumamakta; yüzde 24,1'i ise nadiren gazete okumaktadır. Katılımcıların televizyon izleme sıklığı gazete okuma sıklığından daha yüksektir. Okuma oranı ve sıklığı gitgide düşerken televizyon izlemenin okuma yazma gerektirmemesi, televizyonlarda gazeteden daha fazla içeriğe ulaşılabilmesi de (diziler, yarışmalar vb) etkili olmaktadır. Katılımcıların enformasyon kaynakları arasında en düşük sıklıkta kitabı tercih ettikleri görülmektedir. Araştırmaların sadece yüzde 15,7'si her gün kitap okuduğunu belirtmiştir. Katılımcıların en sık kullandığı ve zaman geçirdiği enformasyon kaynağının internet olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5: Medya İçerik Türlerine Güvenleri

		SAYI	ORAN %
GAZETE YAZI TÜRLERİ	Haber	121	28
	Makale	82	19
	Köşe yazısı	78	18,1
	Röportaj	46	10,6
	Söyleşi	9	2,1
	Hiç biri	90	20,8
	Yanıtız	6	1,4
	TOPLAM	432	100
TELEVİZYON PROGRAM TÜRLERİ	HABERLER	127	29,4
	BELGESELLER	86	19,9
	TARTIŞMA PROGRAMLARI	23	5,3
	FİLMLELER	115	26,6
	YARIŞMALAR	40	9,3
	HİÇ BİRİ	21	4,9
	YANITSIZ	20	4,6
	TOPLAM	432	100

Katılımcıların gazete yazı türleri arasında en yüksek oranda (yüzde 28) haberlere güvendiği görülmektedir. Televizyon programları arasında en az güvenilir bulunan türün tartışma programları olduğu görülmektedir. En güvenilir bulunan program türleri ise haberler ve filmlerdir.

Okumayı tercih ettikleri gazetelerle ilgili soru açık uçlu düzenlenmiş, birden fazla gazetenin adını yazan katılımcıların ilk sırada yazdığı gazete değerlendirilmiştir.

Tablo 6: Okumayı Tercih Ettikleri Gazeteler

Okumayı Tercih Ettikleri Gazeteler	SAYI	ORAN
YANITSIZ	92	21,30%
OKUMUYORUM/HİÇBİRİ	64	14,80%
SÖZCÜ	78	18,10%
POSTA	32	7,40%
HEPSİ	31	7,20%
HÜRRİYET	26	6,00%
SABAH	23	5,30%
CUMHURİYET	18	4,20%
BİRGÜN	9	2,10%
YEREL	9	2,10%
DİĞER	8	1,90%





HABERTÜRK	8	1,90%
FANATİK	7	1,60%
MİLLİYET	6	1,40%
EVRENSEL	6	1,40%
İNTERNETTEKİ HABER SİTELERİ	4	0,90%
SPOR GAZETELERİ	4	0,90%
YENİÇAĞ	2	0,50%
AYDINLIK	1	0,20%
KORKUSUZ	1	0,20%
ORTADOĞU	1	0,20%
TAKVİM	1	0,20%
FOTOMAÇ	1	0,20%
<b>TOPLAM</b>	<b>432</b>	<b>100,00%</b>

Katılımcılar basılı gazete ile e-gazete ayrımı yapmadan okumayı tercih ettikleri gazeteleri belirtmişlerdir. Katılımcıların okumayı tercih ettikleri gazeteler arasında ilk sırada Sözcü (yüzde 18,1) yer almakta, ardından Posta (yüzde 7,4) ve Hürriyet (yüzde 6) gelmektedir.

Tablo 7: İzlemeyi Tercih Ettikleri Televizyonlar

İzlemeyi Tercih Ettikleri Televizyonlar	SAYI	ORAN
YANITSIZ	8	1,90%
360 TV	2	0,50%
FOX	120	27,80%
HALK TV	21	4,90%
HEPSİ	32	7,40%
HISTORY	2	0,50%
HİÇBİRİ	45	10,40%
KANAL D	18	4,20%
NATIONAL GEOGRAPHIC	2	0,50%
NETFLIX	1	0,20%
NTV	12	2,80%
STAR	12	2,80%
A HABER	7	1,60%
SHOW	7	1,60%
TLC	8	1,90%
TRT	22	5,10%
TV8	15	3,50%
YABANCI TV	1	0,20%
YANITSIZ	37	8,60%
YEREL TV	4	0,90%
TBMM TV	2	0,50%
TELE1	2	0,50%
A SPOR	2	0,50%
HABERTÜRK	2	0,50%
ATV	29	6,70%
BEIN SPORTS	2	0,50%
BELGESEL KANALLARI	6	1,40%
BLOOMBERG	1	0,20%
CNN	2	0,50%
DMAX	8	1,90%
<b>TOPLAM</b>	<b>432</b>	<b>100,00%</b>

Katılımcıların yüzde 24,3'ü ne kitap ne de dergi okuduğunu belirtmiştir. Yukarıdaki tabloda kitap okuma sıklığı ile ilgili veriler dikkate alındığında katılımcıların yarısından fazlasının hiç, nadiren ve ara sıra kitap okuyanlardan oluştuğu, dolayısıyla gazete, televizyon ve internete kıyasla en az kullanılan enformasyon kaynağının kitap olduğu görülmektedir.

Katılımcıların en sık kullandıkları enformasyon kaynağı internettir. Her gün internete girdiğini belirten katılımcıların oranı yüzde 81,5'tir. Katılımcıların yüzde 16,2'si günde 2-4 saatlerini, 21,8'i günde 4 saatten fazla, yüzde 5,60'ı günde 8 saatten fazla zamanı internette geçirdiklerini belirtmiştir.

İnternetin diğer enformasyon kaynaklarına da erişimi sağlaması dolayısıyla daha çok ve daha sık kullanıldığı düşünülebilir. Ancak katılımcıların internette en çok zaman geçirdikleri sitelere bakıldığında ilk



sırada sosyal medyanın yer aldığı dolayısıyla gazete okumak, televizyon izlemek, kitap okumak amacıyla interneti kullanım oranının sosyal medya için kullanma oranından düşük olduğu değerlendirilmektedir. Katılımcıların yüzde 36,3'ü genellikle, yüzde 28,5'i sık sık sosyal medyada zaman geçirdiklerini belirtmiştir.

### 2.1.3. Siyasal ve Diğer Aktörlere Güven Düzeyleri

Katılımcıların demografik bilgileri ve enformasyon kaynakları ile ilgili soruların ardından siyasal ve diğer aktörlere güven düzeylerini belirlemeye yönelik soruyu yanıtlamaları istenmiştir.

Tablo 8: Siyasal Liderlere Güven Ortalaması

AKTÖR	SAYI	ORTALAMA	STANDART SAPMA
CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN	407	2,10	1,321
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	402	2,62	1,240
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	398	2,02	1,189
HDP EŞ BAŞKANLARI SEZAI TEMELLİ-PERVİN BULDAN	402	1,64	0,980
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	397	2,75	1,231
SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	398	2,24	1,086
DİĞER POLİTİKACI	386	2,19	0,990
YABANCI POLİTİKACILAR	388	2,14	0,988
HUKUKÇULAR	391	2,77	1,050
TÜRK BİLİM ADAMLARI	394	3,51	0,999
YABANCI BİLİM ADAMLARI	395	3,46	1,074
ENTELEKTÜELLER	390	2,72	1,054
SANATÇILAR	391	2,66	1,020
İŞ ADAMI-SANAYİCİLER	390	2,45	0,978
SENDİKACILAR	391	2,55	1,039
GAZETECİLER	394	2,53	1,014
SİVİL TOPLUM ÖRGÜTÜ TEMSİLCİLERİ	393	2,86	1,023
BÜROKRATLAR	381	2,44	0,984
SADE VATANDAŞ	396	3,02	1,149
ASKER	396	3,43	1,137
POLİS	395	3,14	1,206
KANAAT ÖNDERLERİ	387	2,59	1,096
DİN ADAMLARI	392	2,10	1,149
CEMAAT-TARİKAT LİDERLERİ	373	1,56	0,864
DİĞER	138	1,93	1,044

Katılımcıların beşli likert ölçeğine göre kesinlikle güvenilmez, güvenilmez, kararsızım, güvenilir ve kesinlikle güvenilir seçeneklerinden birini tercih ettiği güven düzeyine yönelik soru ile ilgili ayrıntılı tablo aşağıda verilmektedir.

Tablo 9: Siyasal Güven Düzeyi

	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	GÜVENİLMEZ	KARARSIZIM	GÜVENİLİR	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	YANITSIZ	TOPLAM
CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN	47,2%	13,9%	16,9%	9,0%	7,2%	5,8%	100%
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	22,9%	21,1%	23,1%	20,1%	5,8%	7,0%	100%
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	43,1%	20,4%	16,7%	7,6%	4,4%	7,8%	100%
HDP EŞ BAŞKANLARI SEZAI TEMELLİ-PERVİN BULDAAN	58,8%	16,0%	13,7%	2,5%	2,1%	6,9%	100%
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	20,4%	16,9%	25,2%	23,8%	5,6%	8,1%	100%



SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	31,3%	20,8%	28,7%	9,7%	1,6%	7,9%	100%
YABANCI POLİTİKACILAR	30,8%	21,8%	31,7%	4,6%	0,9%	10,2%	100%
HUKUKÇULAR	13,7%	18,8%	36,1%	19,0%	3,0%	9,4%	100%
TÜRK BİLİM ADAMLARI	4,9%	6,9%	28,7%	38,2%	12,5%	8,8%	100%
YABANCI BİLİM ADAMLARI	5,8%	10,2%	25,0%	36,8%	13,7%	8,5%	100%
ENTELEKTÜELLER	15,5%	16,4%	39,4%	15,7%	3,2%	9,8%	100%
SANATÇILAR	16,4%	16,4%	41,4%	14,1%	2,1%	9,6%	100%
İŞADAMI- SANAYİCİLER	18,8%	24,3%	36,8%	9,0%	1,4%	9,7%	100%
SENDİKACILAR	18,3%	21,1%	36,1%	13,0%	2,1%	9,4%	100%
GAZETECİLER	17,6%	23,4%	36,1%	12,3%	1,9%	8,7%	100%
STK TEMSİLCİLERİ	12,0%	15,7%	38,7%	21,8%	2,8%	9,0%	100%
BÜROKRATLAR	18,8	23,4%	36,8%	7,4%	1,9%	11,7%	100%
SADE VATANDAŞ	12,7%	13,2%	33,3%	24,3%	8,1%	8,4%	100%
ASKER	7,2%	10,6%	25,5%	32,6%	15,7%	8,4%	100%
POLİS	12,0%	13,2%	27,8%	26,9%	11,6%	8,5%	100%
KANAAT ÖNDERLERİ	18,5%	19,0%	37,0%	10,4%	4,6%	10,5%	100%
DİN ADAMLARI	38,4%	18,1%	24,5%	6,0%	3,7%	9,3%	100%
CEMAAT-TARİKAT LİDERLERİ	55,8%	15,3%	13,2%	1,4%	0,7%	13,6%	100%

Soru formunda yer alan 23 aktörden yalnız 5'ine güven düzeyinin güvensizlik düzeyinden daha yüksek oranda olduğu görülmektedir. Sırasıyla Türk bilim adamları, yabancı bilim adamları, asker, polis ve sade vatandaş. Diğer tüm aktörlerin güvensizlik düzeyi güven düzeyinden daha yüksektir.

Sanatçılar, entelektüeller, STK temsilcileri kararsızlık oranının en yüksek olduğu aktörlerdir. Liderler arasında kararsızlık oranı en yüksek olan aktör Temel Karamollaoğlu'dur. İkinci sırada Meral Akşener yer almaktadır.

Siyasal liderlerden üçünün güvensizlik oranı yabancı politikacılara güvensizlik oranından daha yüksektir. Cemaat-tarikat liderleri ile din adamlarına güvensizlik oranı da yabancı politikacılara güvensizlik oranından daha yüksektir. Araştırmanın bulguları Türkiye'de halkın siyasal ve sosyal güveninin oldukça düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

2005'te (Çakır Berzah, 2006) 1030 katılımcı ile gerçekleştirilen araştırmanın bulguları 2019'daki araştırmadan elde edilen bulgularla karşılaştırıldığında tüm kişi ve kurumlara güven düzeyinde önemli düşüşler olduğu görülmektedir. En güvenilir bulunan aktörler 2019'daki araştırmada olduğu gibi Türk ve yabancı bilim adamlarıdır. Üçüncü sırada yüzde 74 ile ordu, dördüncü sırada yüzde 73 ile cumhurbaşkanı yer almaktadır. Hem siyasal iktidar hem muhalefete duyulan güvenin yabancı politikacılara duyulan güvenden daha düşük olduğu belirlenmiştir.

2014'te (Çakır Berzah, 2016) yapılan araştırmada en güvenilir bulunan aktör yine Türk bilim adamları olarak görülmektedir. İkinci sırada sade vatandaş, üçüncü sırada asker yer almaktadır. Askere ve cumhurbaşkanına duyulan güvende düşüş vardır. 2005'te cumhurbaşkanına duyulan güven oranı yüzde 73 iken 2014'te bu oran 42,3'e düşmüştür. İlk araştırmanın yapıldığı tarihte cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, ikinci araştırmanın yapıldığı tarihte cumhurbaşkanı Abdullah Gül'dür. Askere duyulan güven yüzde 74'ten yüzde 58,7'ye gerilemiştir.

2016'da (Çakır Berzah, 2018) yapılan araştırmada katılımcılar üç ayrı grupta değerlendirilmiştir: 1. İnternet üzerinden form dolduranlar. 2. Eğitim, gelir düzeyi, sosyal konumları ve olanakları daha yüksek olan nüfus yapısına sahip Yahya Kaptan Mahallesi (İzmit) 3. Eğitim, gelir düzeyi, sosyal konumları ve olanakları daha düşük olan nüfus yapısına sahip Fatih Mahallesi (İzmit) yaşamını sürdüren katılımcılarla gerçekleştirilen anketler. Bu araştırmanın bulguları siyasal güvenle eğitim-gelir düzeyi ve medya ilişkisinin yanı sıra yaşanan çevrenin (dolayısıyla kişisel ilişkiler, aidiyet hissedilen grupların) etkisi dolayısıyla dikkat çekicidir. Bu nedenle ekte araştırmanın bulgularına dair özlü bilgiye yer verilmektedir.

2016'da internet üzerinde uygulanan ankette en güvenilir bulunan aktörün yabancı bilim adamları olduğu görülmektedir. İkinci sırada Türk bilim adamları gelmektedir. Cumhurbaşkanına duyulan güven



yüzde 13,4, askere duyulan güvenin yüzde 43'tür. 2005 ve 20014'teki araştırmaya göre cumhurbaşkanı asker ve polise duyulan güven oranında oldukça önemli düşüşler vardır.

Fatih Mahallesindeki katılımcıların haber aktörleri arasında en güvenilir buldukları kişi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'dır. Fatih Mahallesindeki katılımcıların yüzde 45,5'i Recep Tayyip Erdoğan'ı kesinlikle güvenilir, yüzde 12,2'si de güvenilir bulduklarını belirtmişlerdir. Yahya Kaptan Mahallesindeki katılımcıların en güvenilir bulduğu haber aktörü yabancı bilim adamlarıdır. Yahya Kaptan Mahallesindeki katılımcıların yüzde 7'sinin Recep Tayyip Erdoğan'ı kesinlikle güvenilir, yüzde 14'ünün de güvenilir buldukları görülmektedir. Her iki mahalledeki katılımcılar arasında dikkat çeken farklılıklardan biri de din adamlarına güven düzeyidir. Fatih Mahallesindeki katılımcıların yüzde 26,3'ü din adamlarını çok güvenilir bulduklarını belirtirken bu oran Yahya Kaptan Mahallesindeki katılımcılarda yüzde 5,4'e düşmektedir (Çakır Berzah, 2016, 101).

#### 2.1.4. Siyasal Liderlere Güvenle Cinsiyet ve Yaş İlişkisi

Tablo 10: Cinsiyet-Siyasal Liderlere Güven İlişkisi

		KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	GÜVENİLMEZ	KARARSIZIM	GÜVENİLİR	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	TOPLAM
CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN	ERKEK	54,80%	14,70%	14,10%	11,30%	5,10%	100,00%
	KADIN	46,70%	14,80%	21,00%	7,90%	9,60%	100,00%
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	ERKEK	21,70%	20,60%	25,70%	25,10%	6,90%	100,00%
	KADIN	27,00%	24,30%	24,30%	18,60%	5,80%	100,00%
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	ERKEK	54,00%	16,70%	19,50%	6,30%	3,40%	100,00%
	KADIN	41,30%	26,50%	17,00%	9,40%	5,80%	100,00%
HDP EŞ BAŞKANLARI SEZÂİ TEMELLİ-PERVİN BULDAN	ERKEK	60,20%	15,90%	17,00%	3,40%	3,40%	100,00%
	KADIN	65,30%	18,20%	12,90%	2,20%	1,30%	100,00%
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	ERKEK	21,00%	15,30%	26,10%	28,40%	9,10%	100,00%
	KADIN	23,20%	20,90%	28,60%	23,60%	3,60%	100,00%
SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	ERKEK	32,20%	19,50%	34,50%	10,90%	2,90%	100,00%
	KADIN	35,40%	25,10%	28,30%	10,30%	0,90%	100,00%

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı güvenilir bulan kadın ve erkeklerin oranlarının yakın olduğu erkeklerin güvensizlik oranının daha yüksek olduğu, kararsızlık oranının kadınlarda yüksek olduğu görülmektedir. CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu'nu güvenilir bulan erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek olduğu ancak hem kadınlarda hem erkeklerde katılımcıların dörtte biri kararsız olduğunu belirtmiştir. MHP Genel Başkanı Bahçeli'yi kadınların erkeklere oranla daha yüksek oranda güvenilir bulduğu, erkeklerin güvensizlik oranının daha fazla olduğu görülmektedir. HDP Eş Başkanları Temelli ve Buldan'ı hem kadınlar hem erkekler yakın oranlarda güvenilmez bulmaktadır, erkeklerin güven oranı kadınlardan daha yüksektir. İyi Parti Genel Başkanı Akşener'e erkek katılımcıların güven oranı daha yüksek, kadın katılımcıların güvensizlik oranı daha yüksektir. Hem kadınların hem erkeklerin en yüksek oranda kararsızlık belirttiği lider Saadet Partisi Genel Başkanı Karamollaoğlu'dur. Karamollaoğlu'na kadın ve erkeklerin güven oranı yakın, kadınların güvensizlik oranı daha yüksektir.



ANOVA						
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN	Between Groups	4,659	1	4,66	2,69	0,1
	Within Groups	699,79	404	1,73		
	Total	704,44	405			
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	Between Groups	5,257	1	5,26	3,44	0,06
	Within Groups	609,37	399	1,53		
	Total	614,62	400			
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	Between Groups	5,444	1	5,44	3,9	0,05
	Within Groups	551,43	395	1,4		
	Total	556,88	396			
HDP EŞ BAŞKANLARI SEZAI TEMELLİ-PERVİN BULDAN	Between Groups	3,151	1	3,15	3,3	0,07
	Within Groups	381,42	399	0,96		
	Total	384,57	400			
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	Between Groups	6,392	1	6,39	4,26	0,04
	Within Groups	591,86	394	1,5		
	Total	598,25	395			
SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	Between Groups	2,698	1	2,7	2,29	0,13
	Within Groups	464,52	395	1,18		
	Total	467,21	396			

Anova testi uygulandığında cinsiyet ve güven arasında iki lider için anlamlı ilişki bulunmuştur. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ve İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener. Dolayısıyla cinsiyetin siyasal liderlere güven konusunda kısmen etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Yaş- Siyasal Liderlere Güven İlişkisi

		19 YAŞ ALTI	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80 ÜSTÜ	TOPLAM
CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN	KEŞİNLİKLE GÜVENİLMEZ	65,80%	57,10%	58,10%	42,00%	37,90%	35,50%	33,30%	0,00%	50,10%
	GÜVENİLMEZ	10,50%	11,30%	16,10%	17,40%	17,20%	19,40%	20,00%	0,00%	14,70%
	KARARSIZIM	15,80%	18,80%	19,40%	14,50%	22,40%	19,40%	6,70%	0,00%	17,90%
	GÜVENİLİR	2,60%	6,80%	1,60%	18,80%	8,60%	16,10%	26,70%	100,00%	9,60%
	KEŞİNLİKLE GÜVENİLİR	5,30%	6,00%	4,80%	7,20%	13,80%	9,70%	13,30%	0,00%	7,60%
	<b>TOPLAM</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	KEŞİNLİKLE GÜVENİLMEZ	27,00%	28,50%	25,80%	17,40%	20,70%	26,70%	26,70%	0,00%	24,60%
	GÜVENİLMEZ	18,90%	24,60%	22,60%	29,00%	20,70%	13,30%	13,30%	0,00%	22,60%
	KARARSIZIM	32,40%	25,40%	27,40%	23,20%	27,60%	13,30%	13,30%	0,00%	24,90%
	GÜVENİLİR	18,90%	18,50%	14,50%	21,70%	25,90%	33,30%	40,00%	100,00%	21,60%
	KEŞİNLİKLE GÜVENİLİR	2,70%	3,10%	9,70%	8,70%	5,20%	13,30%	6,70%	0,00%	6,20%
	<b>TOPLAM</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	KEŞİNLİKLE GÜVENİLMEZ	52,80%	54,20%	48,40%	47,00%	36,20%	31,00%	33,30%	0,00%	46,70%
	GÜVENİLMEZ	22,20%	16,80%	21,00%	31,80%	22,40%	24,10%	26,70%	0,00%	22,10%
	KARARSIZIM	16,70%	19,80%	21,00%	7,60%	22,40%	20,70%	20,00%	0,00%	18,10%
	GÜVENİLİR	8,30%	7,60%	1,60%	9,10%	8,60%	17,20%	13,30%	100,00%	8,30%
	KEŞİNLİKLE GÜVENİLİR	0,00%	1,50%	8,10%	4,50%	10,30%	6,90%	6,70%	0,00%	4,80%
	<b>TOPLAM</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>
HDP EŞ BAŞKANLARI SEZAI TEMELLİ-PERVİN BULDAN	KEŞİNLİKLE GÜVENİLMEZ	76,30%	69,50%	54,10%	52,90%	58,60%	70,00%	60,00%	100,00%	63,20%
	GÜVENİLMEZ	5,30%	11,50%	26,20%	25,00%	20,70%	16,70%	13,30%	0,00%	17,20%
	KARARSIZIM	15,80%	15,30%	9,80%	17,60%	15,50%	13,30%	13,30%	0,00%	14,70%



	GÜVENİLİR	2,60%	0,00%	6,60%	2,90%	3,40%	0,00%	13,30%	0,00%	2,70%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	0,00%	3,80%	3,30%	1,50%	1,70%	0,00%	0,00%	0,00%	2,20%
	<b>TOPLAM</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	26,30%	23,80%	25,00%	18,80%	19,60%	21,40%	13,30%	0,00%	22,20%
	GÜVENİLMEZ	13,20%	13,80%	25,00%	29,00%	14,30%	14,30%	20,00%	0,00%	18,40%
	KARARSIZIM	23,70%	33,10%	26,70%	24,60%	30,40%	17,90%	13,30%	0,00%	27,50%
	GÜVENİLİR	31,60%	23,80%	18,30%	20,30%	32,10%	32,10%	46,70%	100,00%	25,90%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	5,30%	5,40%	5,00%	7,20%	3,60%	14,30%	6,70%	0,00%	6,00%
	<b>TOPLAM</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>
SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	51,40%	38,50%	32,80%	22,40%	29,30%	31,00%	33,30%	0,00%	33,90%
	GÜVENİLMEZ	21,60%	20,00%	24,60%	26,90%	25,90%	17,20%	20,00%	0,00%	22,60%
	KARARSIZIM	24,30%	30,80%	31,10%	35,80%	32,80%	31,00%	20,00%	100,00%	31,20%
	GÜVENİLİR	2,70%	8,50%	9,80%	10,40%	12,10%	20,70%	26,70%	0,00%	10,60%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	0,00%	2,30%	1,60%	4,50%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,80%
	<b>TOPLAM</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>	<b>100,00%</b>

### 2.1.5. Siyasal Liderlere Güvenle Eğitim Arasındaki İlişki

2016'da yapılan araştırmada öğrenim ve gelir düzeyleri farklı iki mahallenin sakinlerinin çeşitli aktörlere güven düzeyleri arasında önemli farklılıklar olduğu görülmüştür. 2019'da gerçekleştirilen araştırmada katılımcıların öğrenim düzeyi ile siyasal liderlere güvenleri arasında bir ilişki olup olmadığı sorgulandığında şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 12: Eğitim-Siyasal Liderlere Güven İlişkisi

AKTÖR	GÜVEN DÜZEYİ	OKURYAZAR	İLKÖĞRENİM	ORTA ÖĞRENİM	YÜKSEK ÖĞRENİM	LİSANS ÜSTÜ	TOPLAM
CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	7,7%	37,5%	47,2%	55,6%	66,7%	49,9%
	GÜVENİLMEZ	7,7%	10,0%	19,0%	13,2%	14,3%	14,8%
	KARARSIZIM	15,4%	17,5%	18,3%	18,5%	14,3%	18,0%
	GÜVENİLİR	38,5%	22,5%	7,7%	6,9%	4,8%	9,6%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	30,8%	12,5%	7,7%	5,8%	0,0%	7,7%
<b>TOPLAM</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	30,8%	38,5%	21,6%	23,9%	19,0%	24,5%
	GÜVENİLMEZ	30,8%	20,5%	23,0%	22,9%	19,0%	22,8%
	KARARSIZIM	15,4%	23,1%	26,6%	25,0%	19,0%	24,8%
	GÜVENİLİR	23,1%	10,3%	21,6%	22,9%	33,3%	21,8%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	0,0%	7,7%	7,2%	5,3%	9,5%	6,3%
<b>TOPLAM</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	8,3%	32,5%	39,0%	55,6%	66,7%	46,7%
	GÜVENİLMEZ	8,3%	20,0%	29,4%	17,6%	23,8%	22,0%
	KARARSIZIM	25,0%	27,5%	17,6%	17,1%	9,5%	18,2%
	GÜVENİLİR	41,7%	15,0%	7,4%	6,4%	0,0%	8,3%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	16,7%	5,0%	6,6%	3,2%	0,0%	4,8%
<b>TOPLAM</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
HDP EŞ BAŞKANLARI SEZAI TEMELLİ-PERVİN BULDAN	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	58,3%	77,5%	65,0%	59,4%	57,1%	63,0%
	GÜVENİLMEZ	16,7%	15,0%	14,3%	18,2%	33,3%	17,3%
	KARARSIZIM	16,7%	2,5%	15,0%	17,6%	9,5%	14,8%
	GÜVENİLİR	8,3%	2,5%	3,6%	2,1%	0,0%	2,8%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	0,0%	2,5%	2,1%	2,7%	0,0%	2,3%



TOPLAM		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	16,7%	43,6%	20,6%	20,3%	14,3%	22,3%
	GÜVENİLMEZ	25,0%	15,4%	16,9%	19,8%	19,0%	18,5%
	KARARSIZIM	16,7%	23,1%	27,2%	29,9%	14,3%	27,1%
	GÜVENİLİR	33,3%	15,4%	30,1%	23,0%	42,9%	26,1%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	8,3%	2,6%	5,1%	7,0%	9,5%	6,1%
TOPLAM		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	16,7%	57,5%	37,2%	29,0%	19,0%	33,8%
	GÜVENİLMEZ	33,3%	22,5%	23,4%	21,0%	23,8%	22,5%
	KARARSIZIM	41,7%	15,0%	30,7%	35,5%	23,8%	31,3%
	GÜVENİLİR	8,3%	5,0%	7,3%	12,4%	28,6%	10,6%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	0,0%	0,0%	1,5%	2,2%	4,8%	1,8%
TOPLAM		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Eğitim düzeyi ile siyasal liderlere güven arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a güven oranı okuryazar katılımcılarda yüzde 69,3; eğitim düzeyi ilköğretim olan katılımcılarda yüzde 35, ortaöğretimde 15,4, yüksek öğretimde 12,7 ve lisan üstünde 4,8 oranındadır. Eğitim düzeyi arttıkça güvensizlik oranının yükseldiği, güven oranının düştüğü görülmektedir.

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'na güvenin ilköğretim mezunlarında en düşük (yüzde 18) oranda olduğu, orta öğretimde ve yüksek öğretimde güven oranının çok yakın olduğu (yüzde 28,8 ve yüzde 28,2), lisans üstünde 42,8'e yükseldiği görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça güvensizlik oranının düştüğü, orta öğretim ve üstünde güven oranının yükseldiği görülmektedir.

Katılımcıların MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye güven oranı eğitim düzeyi ile ters orantılıdır. Okuryazar olduğunu belirten katılımcıların 58,4'ü Devlet Bahçeli'yi güvenilir bulduğunu belirtirken bu oranlar ilköğretimde yüzde 20, orta öğretimde yüzde 14, yüksek öğretimde 9,6'dır.

HDP Eş Başkanları Sezai Temelli ve Pervin Buldan'a güven oranı okuryazar olduğunu belirten katılımcılarda yüzde 8,3, ilköğretimde yüzde 5, orta öğretimde yüzde 5,7 ve yüksek öğretimde yüzde 4,8'dir.

İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener'e güven okuryazar (yüzde 41,6), orta öğretim (yüzde 35,2) ve lisansüstünde (yüzde 52,4) daha yüksek, ilköğretim (yüzde 18) ve yüksek öğretimde (yüzde 30) diğer eğitim düzeylerine göre düşüktür. MA, öğrenim düzeyi arttıkça güvensizlik oranı düşüyor, okuryazar veya okuma bilmeyenlerde güvensizlik oranı yüksek. Lisans üstü, orta öğretim ve okuryazar-okuma bilmeyenlerde güven oranı ilk öğretim ve lisans düzeyine göre daha yüksek.

Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu'na okuryazar olanların (yüzde 8,3) güven oranının ilköğretim düzeyine (yüzde 5) göre daha yüksek olduğu ve eğitim düzeyi arttıkça güven oranının yükseldiği görülmektedir. Orta öğretim yüzde 8,8, yüksek öğretim yüzde 14,6, lisan üstü yüzde 33,4.

Siyasal liderlere güven oranı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına dair Anova testi uygulandığında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener ve Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu'na güven düzeyi ile katılımcıların eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ile HDP Eş Başkanları Sezai Temelli-Pervin Buldan'a güven düzeyi ile katılımcıların eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre siyasal güven düzeyi ile eğitim düzeyi arasında her zaman anlamlı bir ilişki olmayabileceği görülmektedir.



		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
HDP GENEL BAŞKANI PERVİN BULDAN-SEZAI TEMELLI	Between Groups	4,052	4	1,013	1,053	,380
	Within Groups	380,108	395	,962		
	Total	384,160	399			
CUMHURBAŞKANI RECEP TAY YİP EDOĞAN	Between Groups	57,839	4	14,460	8,929	,000
	Within Groups	647,805	400	1,620		
	Total	705,644	404			
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	Between Groups	8,885	4	2,221	1,451	,217
	Within Groups	604,865	395	1,531		
	Total	613,750	399			
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	Between Groups	47,200	4	11,800	9,002	,000
	Within Groups	512,548	391	1,311		
	Total	559,747	395			
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	Between Groups	17,043	4	4,261	2,852	,024
	Within Groups	582,643	390	1,494		
	Total	599,686	394			
SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	Between Groups	24,162	4	6,040	5,343	,000
	Within Groups	442,048	391	1,131		
	Total	466,210	395			

### 2.1.6. Gelir Düzeyi ile Siyasal Liderlere Güven Düzeyi Arasındaki İlişki

Katılımcılar “Bugünlerde en önemli sorunuz ne?” ve “Sizce bugünlerde Türkiye’nin en önemli sorunu ne?” sorularına en yüksek oranda “ekonomi” yanıtı vermişlerdir. Bugünlerde en önemli sorunuz ne sorusuna katılımcıların yüzde 31,7’si ekonomi, yüzde 10,2’si işsizlik yüzde 7,9’u geçim sıkıntısı yanıtı vermiştir. Bugünlerde Türkiye’nin en önemli sorunu nedir sorusuna ilk sırada ekonomi (yüzde 38,4), terör (yüzde 8,1) ve işsizlik (yüzde 7,4) yanıtı vermişlerdir. Ekonomi katılımcılara göre en önemli sorundur. Bu nedenle gelir düzeyi ile siyasal liderlere güven düzeyi arasındaki ilişki önemli görülmektedir.

Tablo 13: Gelir Düzeyi-Siyasal Liderlere Güven İlişkisi

AKTÖRLER	GÜVEN DÜZEYİ	0-1500 TL	1500-2500 TL	2500-4000 TL	4000-8000 TL	8000 TL ÜSTÜ	TOPLAM
		(1. Grup)	(2. Grup)	(3. Grup)	(4. Grup)	(5. Grup)	
CUMHURBAŞKAN I RECEP TAYYİP ERDOĞAN	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	55,8%	40,7%	41,3%	56,9%	70,0%	50,3%
	GÜVENİLMEZ	11,5%	22,1%	16,0%	13,8%	0,0%	14,8%
	KARARSIZIM	15,4%	23,3%	22,7%	13,8%	10,0%	18,1%
	GÜVENİLİR	10,9%	7,0%	8,0%	7,7%	20,0%	9,2%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	6,4%	7,0%	12,0%	7,7%	0,0%	7,7%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	29,9%	23,5%	27,0%	15,4%	30,0%	25,5%
	GÜVENİLMEZ	22,1%	24,7%	24,3%	20,0%	10,0%	22,4%
	KARARSIZIM	29,9%	21,2%	21,6%	26,2%	20,0%	25,5%
	GÜVENİLİR	13,6%	25,9%	21,6%	24,6%	30,0%	20,1%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	4,5%	4,7%	5,4%	13,8%	10,0%	6,4%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	51,3%	35,7%	46,6%	50,8%	60,0%	47,2%
	GÜVENİLMEZ	18,8%	28,6%	20,5%	24,6%	20,0%	22,3%
	KARARSIZIM	17,5%	22,6%	19,2%	9,2%	10,0%	17,4%
	GÜVENİLİR	9,1%	7,1%	8,2%	9,2%	0,0%	8,3%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	3,2%	6,0%	5,5%	6,2%	10,0%	4,9%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
HDP EŞ	KESİNLİKLE	70,3%	61,2%	62,2%	57,8%	50,0%	64,2%





BAŞKANLARI SEZAI TEMELLİ- PERVİN BULDAN	GÜVENİLMEZ						
	GÜVENİLMEZ	12,9%	20,0%	21,6%	23,4%	10,0%	17,8%
	KARARSIZIM	11,6%	11,8%	14,9%	15,6%	20,0%	13,1%
	GÜVENİLİR	2,6%	3,5%	1,4%	3,1%	10,0%	2,8%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	2,6%	3,5%	0,0%	0,0%	10,0%	2,1%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	27,9%	23,5%	20,3%	12,5%	20,0%	22,7%
	GÜVENİLMEZ	18,8%	13,6%	24,3%	18,8%	10,0%	18,5%
	KARARSIZIM	23,4%	38,3%	23,0%	26,6%	20,0%	26,9%
	GÜVENİLİR	26,6%	18,5%	27,0%	28,1%	40,0%	25,6%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	3,2%	6,2%	5,4%	14,1%	10,0%	6,3%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	40,6%	32,9%	29,7%	22,2%	30,0%	33,6%
	GÜVENİLMEZ	20,0%	28,0%	23,0%	20,6%	20,0%	22,4%
	KARARSIZIM	32,9%	26,8%	28,4%	34,9%	40,0%	31,3%
	GÜVENİLİR	6,5%	11,0%	17,6%	15,9%	0,0%	10,9%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	0,0%	1,2%	1,4%	6,3%	10,0%	1,8%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>

Gelir düzeyi ile siyasal liderlere güven düzeyi arasındaki ilişkiye dair veriler değerlendirildiğinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı orta ve üst gelir dilimindeki katılımcıların güvenilir bulma oranının diğer gelir gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre aylık gelirleri ortalama 2500-4000 TL arası ve 8000 TL üstü olan katılımcıların yüzde 20'si Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı güvenilir bulmakta ardından en düşük gelir grubundakiler (0-1500 TL arası) yüzde 17,3 gelmektedir.

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'na güven düzeyi gelir dilimleri arttıkça yükselmektedir. Ana muhalefet partisi lideri Kılıçdaroğlu'nu güvenilmez bulanlar en yüksek oranda en alt gelir grubunda yer almaktadır. En alt gelir grubundaki (0-1500 TL) katılımcıların Kılıçdaroğlu'na güven oranı yüzde 18,1'dir.

En alt gelir grubundaki katılımcıların en yüksek oranda güven duyduğu lider İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener'dir (yüzde 29,8). Bu grubun MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye güven oranı yüzde 12,3, Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu'na yüzde 6,5, HDP Eş Başkanları Sezai Temelli ve Pervin Buldan'a yüzde 5,2'dir.

Katılımcıların en yüksek oranda kararsızlık duyduğunu belirttiği liderlerin Akşener ve Karamollaoğlu olduğu görülmektedir.

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
HDP GENEL BAŞKANI PERVİN BULDAN-SEZAI TEMELLİ	Between Groups	4,935	4	1,234	1,344	,253
	Within Groups	351,519	383	,918		
	Total	356,454	387			
CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP EDOĞAN	Between Groups	8,188	4	2,047	1,182	,318
	Within Groups	670,506	387	1,733		
	Total	678,694	391			
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	Between Groups	17,587	4	4,397	2,904	,022
	Within Groups	579,884	383	1,514		
	Total	597,472	387			
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	Between Groups	4,238	4	1,059	,742	,564
	Within Groups	543,669	381	1,427		
	Total	547,907	385			
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	Between Groups	14,624	4	3,656	2,413	,049
	Within Groups	572,786	378	1,515		
	Total	587,410	382			
SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	Between Groups	17,126	4	4,282	3,697	,006
	Within Groups	438,874	379	1,158		
	Total	456,000	383			



Gelir düzeyi ile siyasal güven arasındaki ilişkiye dair veriler Anova testi ile değerlendirildiğinde, altı aktörden üçünde anlamlı bir ilişki olduğu yani gelir düzeyi ile siyasal güven arasında kısmen etkileşim olduğu görülmektedir. Bu bulgular, 2016'da gelir ve eğitim düzeyi, kültürel ve sosyal fiziksel olanakları farklı iki mahallede yapılan araştırmanın sonuçları ile birlikte yorumlandığında konuyla ilgili çalışmalara katkıda bulunacak önemli bir sonuç karşımıza çıkmaktadır. Buna göre gelir ve eğitim düzeyinin bireylerin siyasal güvenindeki etkisi, içinde yaşadıkları çevrenin kültürel, sosyal ortamından, aidiyet duyulan grupların etkisinden tam anlamıyla bağımsız değildir hatta bu unsurların önemli etkileri vardır.

### 2.1.7. Siyasal Liderlere Güvenle Medya İlişkisi

Enformasyon kaynakları ile siyasal güven düzeyi arasındaki ilişkiye dair değerlendirme yapabilmek için katılımcıların okumayı tercih ettiği gazete, izlemeyi tercih ettiği televizyon ve kitap okuma sıklığı ile siyasal liderlere güven düzeyinin karşılaştırmalı tabloları çıkarılmıştır.

Tablo 14: Okumayı Tercih Ettikleri Gazete-Siyasal Liderlere Güven İlişkisi

AKTÖRLER	GÜVEN DÜZEYİ	GAZETELER 1. GRUP	GAZETELER 2. GRUP	GAZETELER 3. GRUP	TOPLAM
CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	45,7%	70,5%	41,2%	50,4%
	GÜVENİLMEZ	8,5%	15,2%	17,1%	14,6%
	KARARSIZIM	24,5%	10,7%	19,1%	18,0%
	GÜVENİLİR	12,8%	2,7%	12,1%	9,6%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	8,5%	0,9%	10,6%	7,4%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	36,3%	12,4%	26,4%	24,7%
	GÜVENİLMEZ	19,8%	15,0%	27,9%	22,4%
	KARARSIZIM	28,6%	22,1%	24,9%	24,9%
	GÜVENİLİR	9,9%	38,9%	17,3%	21,7%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	5,5%	11,5%	3,6%	6,2%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	46,2%	66,7%	36,1%	47,0%
	GÜVENİLMEZ	17,6%	21,6%	24,2%	22,0%
	KARARSIZIM	22,0%	8,1%	22,2%	18,2%
	GÜVENİLİR	7,7%	0,9%	12,4%	8,1%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	6,6%	2,7%	5,2%	4,8%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
HDP EŞ BAŞKANLARI SEZAI TEMELLİ- PERVİN BULDAN	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	80,4%	51,8%	62,2%	63,5%
	GÜVENİLMEZ	8,7%	25,9%	15,8%	17,0%
	KARARSIZIM	10,9%	13,4%	17,3%	14,8%
	GÜVENİLİR	0,0%	3,6%	3,1%	2,5%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	0,0%	5,4%	1,5%	2,3%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	35,9%	12,5%	20,9%	22,0%
	GÜVENİLMEZ	16,3%	13,4%	22,0%	18,2%
	KARARSIZIM	32,6%	25,0%	26,7%	27,6%
	GÜVENİLİR	15,2%	39,3%	23,6%	26,1%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	0,0%	9,8%	6,8%	6,1%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	48,9%	20,5%	34,4%	33,8%
	GÜVENİLMEZ	21,7%	16,1%	26,6%	22,5%
	KARARSIZIM	23,9%	40,2%	29,7%	31,3%
	GÜVENİLİR	4,3%	20,5%	7,8%	10,6%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	1,1%	2,7%	1,6%	1,8%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>



Katılımcıların okumayı tercih ettikleri gazete soru formunda açık uçlu olarak sorulmuş verilen yanıtlar enformasyon kaynakları ile ilgili bölümde tabloda yer almıştır. Okumayı tercih ettikleri gazete ile siyasal liderlere güven düzeyi arasındaki ilişki olup olmadığını görebilmek için yapılan karşılaştırmalı tabloda çok sayıda gazete olmasından dolayı gazetelerin gruplandırılması uygun bulunmuştur. Araştırmanın gerçekleştirildiği tarih aralığında yerel seçimlerin yapılması dolayısıyla gazeteler iktidar partisi ve ittifak yaptığı MHP'yi destekleyen (1. Grup), muhalif (2. Grup) ve her ikisinin dışında kalan (3. Grup) gazeteler olarak gruplandırılmıştır. Gruplarda yer alan gazeteler şöyledir:

1. Grup: Milliyet, Posta, Sabah, Takvim, Habertürk, Hürriyet, Aydınlık, Ortadoğu
2. Grup: Korkusuz, Sözcü, Yeniçağ, Cumhuriyet, Birgün, Evrensel,
3. Grup: her ikisinin dışında, yerel, spor, hepsi-hiçbiri

Üç gruptaki gazetelerden herhangi birini okumayı tercih eden katılımcıların siyasal liderlere güven düzeyleri değerlendirildiğinde, iktidarı destekleyen 1. gruptaki ve muhalif 2. gruptaki gazetelerin okurlarının güven düzeyleri arasında belirgin fark olduğu, 3. gruptaki gazeteleri okumayı tercih edenlerin siyasal liderlere güven düzeyleri arasında bu ölçüde keskin farklılıklar olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonucun, 1. ve 2. gruptaki gazeteleri okumayı tercih eden katılımcıların siyasal katılım düzeylerinin daha yüksek olması ile ilgili olabileceği değerlendirilmektedir. Katılımcıların okumayı tercih ettikleri gazete ile siyasal liderlere güven düzeyi arasındaki ilişki yukarıdaki tabloda net olarak görülmektedir. Anova testinde de okunan gazete ile siyasal liderlere güven düzeyi arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Tablodaki sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde birinci gruptaki gazetelerin okurlarında siyasal liderlerin hepsine güvensizlik yüksek orandadır. İkinci gruptaki gazetelerde CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu ve İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener'in güven oranlarının güvensizlik oranlarından daha yüksek olan iki lider olduğu görülmektedir. Üçüncü gruptaki gazete okurlarının da siyasal liderlerin tümüne güvensizlik oranlarının güven oranlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Tablonun bütününde Cumhurbaşkanı Erdoğan, MHP Genel Bakanı Bahçeli ve HDP Eş Başkanları Temelli-Buldan'la ilgili olarak kararsızların oranının daha düşük olduğu, bu liderlerle ilgili kutuplaşmanın daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

#### **Kitap Okuma ve Siyasal Liderlere Güven İlişkisi**

Katılımcıların en az kullandığı enformasyon kaynağının kitap olduğu görülmektedir. Katılımcıların yalnız yüzde 15,7'si her gün kitap okuduğunu belirtmiştir. Bu orana ders kitapları da dahildir.

**Tablo 15: Kitap Okuma-Siyasal Liderlere Güven İlişkisi**

HER GÜN KİTAP OKUDUĞUNU BELİRTENLERİN HABER AKTÖRLERİNE GÜVEN DÜZEYİ							
	KESİNLİKLE E GÜVENİL MEZ	GÜVENİL MEZ	KARARSIZ IM	GÜVENİ LİR	KESİNLİK LE GÜVENİL İR	YANITS IZ	TOPLA M
CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN	58,8%	11,8%	10,3%	11,8%	4,4%	2,9%	100%
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	26,5%	19,1%	20,6%	23,5%	7,4%	2,9%	100%
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	61,8%	13,2%	13,2%	2,9%	5,9%	2,9%	100%
HDP EŞ BAŞKANLARI SEZAİ TEMELLİ-PERVİN BULDAN	52,9%	14,7%	20,6%	4,4%	4,4%	2,9%	100%
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	26,5%	23,5%	25%	10,3%	10,3%	4,4%	100%
SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	44,1%	16,2%	30,9%	1,5%	2,9%	4,4%	100%

Her gün kitap okuduğunu belirten katılımcıların tümünde siyasal liderlere güvensizlik oranlarının güven oranlarından yüksek olduğu görülmektedir. Her gün kitap okuduğunu belirten katılımcılar arasında en yüksek güven düzeyi yüzde 30,4 ile CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'na, en düşük güven düzeyi Saadet Partisi Temel Karamollaoğlu'na; en yüksek güvensizlik düzeyi MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye en düşük güvensizlik düzeyi CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nadır.



### İzlemeyi Tercih Ettikleri Televizyonlar Ve Siyasal Liderlere Güven İlişkisi

Katılımcıların izlemeyi tercih ettikleri televizyonlar soru formunda açık uçlu olarak sorulmuş, soruya birden fazla yanıt veren katılımcıların yalnız ilk sırada yazdıkları televizyonlar değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 16: İzlemeyi Tercih Ettikleri Televizyon-Siyasal Liderlere Güven İlişkisi

AKTÖR	GÜVEN DÜZEYİ	TELEVİZYONLAR 1. GRUP	TELEVİZYONLAR 2. GRUP	TELEVİZYONLAR 3. GRUP	TOPLAM
CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	29,0%	69,5%	45,2%	50,0%
	GÜVENİLMEZ	12,9%	15,6%	14,5%	14,5%
	KARARSIZIM	20,4%	12,1%	22,3%	18,3%
	GÜVENİLİR	16,1%	2,8%	11,4%	9,5%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	21,5%	0,0%	6,6%	7,8%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
CHP GENEL BAŞKANI KEMAL KILIÇDAROĞLU	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	42,4%	14,8%	23,0%	24,6%
	GÜVENİLMEZ	29,3%	14,1%	25,5%	22,3%
	KARARSIZIM	17,4%	27,5%	28,0%	25,3%
	GÜVENİLİR	9,8%	33,1%	18,0%	21,5%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	1,1%	10,6%	5,6%	6,3%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
MHP GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	27,5%	66,4%	41,7%	47,1%
	GÜVENİLMEZ	18,7%	21,2%	23,3%	21,5%
	KARARSIZIM	27,5%	10,2%	20,2%	18,4%
	GÜVENİLİR	16,5%	1,5%	9,2%	8,2%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	9,9%	0,7%	5,5%	4,9%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
HDP EŞ BAŞKANLARI SEZAI TEMELLİ- PERVİN BULDAN	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	69,6%	58,2%	64,8%	63,5%
	GÜVENİLMEZ	17,4%	19,1%	15,4%	17,2%
	KARARSIZIM	9,8%	16,3%	14,8%	14,2%
	GÜVENİLİR	2,2%	4,3%	1,9%	2,8%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	1,1%	2,1%	3,1%	2,3%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	34,8%	10,8%	25,0%	22,3%
	GÜVENİLMEZ	26,1%	15,8%	16,3%	18,4%
	KARARSIZIM	20,7%	25,9%	31,9%	27,1%
	GÜVENİLİR	15,2%	38,8%	21,3%	26,1%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	3,3%	8,6%	5,6%	6,1%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKANI TEMEL KARAMOLLAOĞLU	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ	45,7%	24,8%	35,8%	34,2%
	GÜVENİLMEZ	27,2%	21,3%	20,8%	22,4%
	KARARSIZIM	21,7%	37,6%	30,8%	31,1%
	GÜVENİLİR	5,4%	14,9%	9,4%	10,5%
	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	0,0%	1,4%	3,1%	1,8%
<b>TOPLAM</b>		<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>



Gazetelerde olduğu gibi televizyonlar için de gruplama yapılmıştır. Buna göre:

1. Grup: 360 TV, Kanal D, NTV, Star, A Haber, Show, TRT, HaberTürk, Bloomberg, ATV, CNN
2. Grup: Halk TV, Tele 1, Fox TV
3. Grup: Her ikisinin dışında, tematik, yerel, hepsi-hiçbiri

Gazetelerde olduğu gibi 1. Gruptaki televizyonları izlemeyi tercih eden katılımcıların siyasi liderlerin her birine güvensizlik oranının güven oranından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İkinci gruptaki televizyonları izlemeyi tercih eden katılımcıların CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu ve İyi Parti Genel Başkanı Akşener'e güven düzeyinin güvensizlik oranından daha yüksek, diğer liderlere ise güvensizlik oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Üçüncü grupta da tüm liderlerin güvensizlik oranı güven oranından daha yüksektir. Anova testinde katılımcıların izlemeyi tercih ettikleri televizyonlar ile siyasal liderlere güven düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

## SONUÇ

Araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde Türkiye'de halkın siyasal güvenin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle Türkiye'de halkın siyasal güvensizliği oldukça yüksektir. Araştırmacının 2005'ten itibaren yaptığı dört araştırmada da halkın en çok bilim adamlarına güven duyduğu ancak 2005'te yüzde 88,7 olan bilim adamlarına güvenin de gitgide gerileyerek yüzde 50'lere düştüğü belirlenmiştir.

Araştırmanın değerlendirilmesi gereken en önemli sonuçlarından biri soru formunda yer verilen 23 aktörden beşi hariç tümüne güvensizlik oranlarının güven oranlarından yüksek olmasıdır. Bu, halkın özellikle siyasal aktörler başta olmak üzere kurumların çoğuna güvenmediğini göstermektedir.

Araştırmanın yapıldığı tarihte TBMM'de temsil edilen siyasal partilerden tümünün liderine güven düzeyi yüzde 30'un altında çıkmıştır. Liderlere duyulan güvensizlik güven oranlarından oldukça yüksektir. Araştırmada güven düzeyi belirlenmeye çalışılan 23 aktörden yalnız beşinin güven oranlarının güvensizlik oranlarından yüksek olduğu dikkate alındığında Türkiye'de halkın siyasal güvensizliğinin oldukça yüksek olduğu bunun mevcut durumdan memnuniyetsizliğin bir ifadesi olduğu değerlendirilmektedir.

Araştırmanın bulgularına göre siyasal liderlere duyulan güven düzeyi ile:

- Yaş ve cinsiyetin anlamlı bir ilişkisinin olmadığı,
- Eğitim ve gelir düzeyi arasında kısmen anlamlı bir ilişki olduğu,
- Enformasyon kaynakları arasında kitap okuma sıklığının kısmen; gazete ve televizyon tercihleri ile siyasal liderlere güven düzeyi arasında anlamlı ilişki olduğu yani medya ile siyasal güven düzeyi arasında etkili bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bulguların bir önceki araştırmada ortaya çıkan sonuçlar da dikkate alınarak yorumlanması daha sağlıklı değerlendirme yapılmasına katkıda bulunacaktır. Bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlar eğitim ve gelir düzeyi ile siyasal liderlere duyulan güven arasında kısmen ilişki olduğunu göstermektedir. 2016 yılında yapılan araştırmada aynı ilçede farklı nüfus yapısına sahip iki mahallede yapılan araştırmada siyasal liderlere ve diğer aktörlere güven düzeyi ile ilgili büyük farklar olduğu belirlenmiştir. İki mahallenin sakinlerinin gerek eğitim düzeyi gerekse gelir düzeyi arasında belirgin farklılık vardır.

2019'da yapılan araştırmada eğitim ve gelir düzeyi ile siyasal güven arasında kısmen ilişki olduğunu göstermektedir. 2016'daki araştırmanın sonuçları da dikkate alındığında gelir veya eğitim düzeyi gibi değişkenlerin tek başına değil, başka değişkenlerin de etkisi ile birlikte; yaşanan çevredeki kültür, sosyal hayat ve aidiyet hissedilen grupların etkisi gibi değişkenlerle birlikte ele alınmasının daha sağlıklı olacağı değerlendirilmektedir.

Araştırmanın bulguları siyasal partilerin liderlerine duyulan güvenle oy verme davranışı arasında farklılık olduğunu göstermektedir. Kalender'in (2000: 228-229) Türkiye'de seçmen tercihlerini etkileyen unsurlar hakkında yaptığı araştırmaya göre seçmenlerin büyük bölümü daha çok inanç ve ideolojileri doğrultusunda, bir bölümü aile ve yakın çevresinin etkisiyle, bir bölümü ekonomik menfaatini ön planda tutarak oy kullanmaktadır. Türkiye'de seçmenlerin tercihlerinde özellikle parti ve adayın dine bakış açısıyla ideolojisi öne çıkmakta, hatta faydasını maksimiz etmeye çalışan "ilkesiz faydacı" seçmenler bile ideoloji ve dini inanca önem vermektedir. Kalender'in araştırmasında ortaya çıkan ve siyasal güvenle oy verme davranışı arasındaki farklılığı açıklamakta önemli yeri olduğu değerlendirilen diğer sonuçlar; seçim döneminde gündem sorunları ve siyasal partilerin kitle iletişim araçlarında yürüttükleri seçim kampanyasının oy kararını etkilediğidir. Bu durumda: 1. Seçimlerdeki oy oranının "güven" oranını gösteren güvenoyu anlamına gelmediği, 2. Kitle iletişim araçlarının hem siyasal güvende hem de oy verme davranışında etkisinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kalender'in araştırmasına göre oy verme kararında en



önemli etkenlerden biri seçmenlerin dini inançlarıdır. Son araştırmada din adamlarını güvenilir bulmayanların oranı yüzde 56,5, güvenilir bulanların oranı yüzde 9,7'dir. 2014'teki araştırmada din adamlarını güvenilir bulanların oranı yüzde 40,9, güvenilir bulanların oranı yüzde 28,1'dir. Beş yıl gibi kısa bir sürede bu kadar yüksek oranda değişiklik dikkat çekicidir.

Araştırmanın bulguları halkın siyasal güven-güvensizlik tutumunda kitle iletişim araçlarının etkisini ortaya koymaktadır. Ancak burada üzerinde durulması gereken husus, kişilerin enformasyon kaynağı olarak kullandıkları medyayı kendilerinin tercih ettiği'dir. Kişiler genellikle kendi dünya görüşlerine, inanç ve ideolojilerine yakın buldukları medyayı izlemeyi tercih etmektedir. Dolayısıyla medyada hangi aktörlerin ne şekilde ve ne kadar yer bulduğu, halkın tüm aktörler hakkında tam ve doğru bilgiye sahip olup olmadığı önem taşımaktadır.

Araştırmada medya ile siyasal güven arasında etkili bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Medyanın tutum oluşumu ya da değişimi konusundaki etkisine dair Klapper (Erdoğan ve Alemdar, 1990: 80) "Kitle iletişimi genellikle izleyici üzerindeki etkilerin yeterli ve zorunlu bir nedeni olarak görev yapmaz; bunun yerine araya giren etki ve etkenlerin bağlarından geçerek ve bu bağlar arasında görev görür" demektedir. Klapper'e göre iletişim araçlarıyla olan ikna edici kitle iletişimi genellikle izleyicilerin var olan fikirlerini değiştirmeden çok desteklemektedir. İkna edici iletişimin değiştirmeden çok destekleme ajanı olarak hizmet etmesi, iletişim dışı etkenlerin ve koşulların (gruplar, kanaat önderleri vb. gibi) araya girmesindedir.

Siyasal kanıların oluşmasında kitle iletişim araçlarının kişilerin var olan görüş ve kanılarını güçlendirme yönünde etki gösterdiğini ancak bu görüş ve kanıları değiştirmede fazla etkisi olmadığını belirten Kışlalı da kişilerin tutumlarının oluşmasında etkili olan toplumsal çevrenin tutumlarının değişmesinde de etkili olduğunu kaydetmektedir. Ancak kişinin konuyla yakından ilgili olmaması ve bu nedenle güçlü bir kanıya ve tutuma sahip olmaması durumunda tutum değişikliği daha kolay olmaktadır (Kışlalı, 1995: 170). Dolayısıyla medya siyasal güven veya güvensizliğin oluşması, güçlenmesi ve değişmesinde etkili önemli unsurlardan biri olmakla birlikte insanların medya türü ve içeriğine dair tercihlerinin belirleyiciliği ve bu tercihlerin oluşmasında etkili olan diğer unsurların da dikkate alınması gerekmektedir.

## KAYNAKÇA

### Kitaplar

- Alver, Füsun (2003). *Basında Yabancı Tasarımı ve Yabancı Düşmanlığı*. İstanbul: Der Yayınları.
- Bektaş, Arsev (2007). *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Çakır Berzah, Meral (2006). *Medyanın Ördüğü Berlin Duvarı*. Ankara: Nobel.
- Çakır Berzah, Meral (2016). *Hegemonya ve Emek Sendikalarında Halkla İlişkiler Üzerinden Bir Değerlendirme*. Bursa: Kuzgun Kitap.
- Çakır Berzah, Meral (2017). *Siyasal Güdüm ve Medya*. Ankara: İmaj.
- Çam, Esat (2005). *Siyaset Bilimine Giriş*: İstanbul: Der.
- Dursun, Çiler (2001). *TV Haberlerinde İdeoloji*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Erdoğan, İrfan- Alemdar, Korkmaz (1990). *İletişim ve Toplum Kitle İletişim Kuramları Tutucu ve Değişimci Yaklaşımlar*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kalender, Ahmet (2000). *Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri*. Konya: Çizgi.
- Kışlalı, Ahmet Taner (1995). *Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*. 3. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kışlalı, Ahmet Taner (2005). *Siyaset Bilimi*. 11. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.
- Şerif, Muzaffer ve Şerif Carolyn W. (1996). *Sosyal Psikolojiye Giriş*. (İngilizceden çevirenler Mustafa Atakay, Aysun Yavuz). İstanbul: Sosyal Yayınları.

### Makaleler

- Akgün, Birol (2001). Türkiye'de Siyasal Güven Nedenleri ve Sonuçları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt56, Sayı 4, s. 1-23.
- Aktan, Coşkun Can-Çoban,Hilmi (2008). Bir Sosyal Sermaye Olarak Güven. *Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*, 2008/1.
- Aslan, Seyfettin (2016). Türkiye'de Sosyal Sermaye Bileşenlerinden Güven Hakkında Bir Değerlendirme. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 17, Sayı 2, 2016 18.1
- Can, İslam (2019). Güveni Nasıl Tanımlayabiliriz? Ya da Sosyal Bilimlerin Konusu Olarak Güven. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2019, (41): 46-59
- Demircan, Nigar- Ceylan, Adnan (2003). Örgütsel Güven Kavramı: Nedenleri ve Sonuçları. Yönetim ve Ekonomi. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (2) , 139-150
- Ekmekçi, Faruk (2010). Marazi Bir Durum Olarak Türkiye'de Niyet Siyaseti: Türkiye'de Toplumsal Güven Eksikliği ve Bunun Siyasal Sonuçları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, s.234-246.
- Erdoğan, Emre (2006). Sosyal Sermaye, Güven ve Türk Gençliği. [www.urbanhobbit.com](http://www.urbanhobbit.com). Erişim Tarihi 2.10.2019



Erselcan, Feray (2009). Disiplinlerarası Ortak Bir Çalışma Alanı Olarak Sosyal Sermaye. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2009, Cilt: 35, Sayı: 2, 248-256.

Ertan, Güneş-Aytaç, Selim E.- Çarkoğlu, Ali (2019). Türkiye’de Siyasi Kurumlara Güven: Kültürel ve Kurumsal Açıklamalar İle “Kazanan Takım” Etkisinin Rolü. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 37, Sayı 1, 2019, s. 65-88.

Yolcu, Neslihan (2017). Siyasal Katılım Düzeyi Ve Siyasal Toplumsallaşma Araçlarına Yönelik Güven Ölçümü: Kocaeli İli Üzerine Ampirik Bir Çalışma. Erciyes İletişim Dergisi “akademia” 2017, Cilt (Volume): 5, Sayı (Number): 1, (40-58).

#### Tezler

Can, İslam (2015). Liderler, Kurumlar Ve Süreçler Bakımından Türkiye’de Siyasal Güven: Sosyolojik Nicel Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Pelenk, Aybike (2010). Güven Kavramı: Sivil Toplum Örgütleri, Medya, Hükümet Ve Ticari Kuruluşlara Yönelik Ampirik Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

#### Elektronik Kaynaklar

<http://www.turkis.org.tr/dosya/0B7Qd57aTry7.pdf>, Erişim Tarihi 5.11.2019

<http://disk.org.tr/wp-content/uploads/2019/02/DISK-AR-Krizde-Emeg%CC%86in-Durumu-Arastirmasi-SON.pdf> Erişim Tarihi 5.11.2019

<https://www.kamusen.org.tr/genel-haberler/subat-2019-asgari-gecim-sonuclari-belli-oldu/4157/> Erişim Tarihi 5.11.2019

### EKLER:

#### 2005’teki Araştırmada Güven Düzeyleri

AKTÖRLER	ÇOK GÜVENİLİR	GÜVENİLİR	TOPLAM	AZ GÜVENİLİR	GÜVENİLİR DEĞİL	YANITSIZ
BİLİM ADAMLARI	29,7	56,0	88,7	10,3	2,3	1,7
YABANCI BİLİM ADAMLARI	22,2	54,1	78,3	15,3	5,2	3,1
SİYASAL İKTİDARIN TEMSİLCİLERİNE	1,9	9,2	11,2	41,1	45,1	2,6
MUHALEFET TEMSİLCİLERİNE	0,8	9,2	10,0	41,7	46,6	2,3
YABANCI POLİTİKACILARA	0,4	11,6	12,0	36,9	48,7	2,4
CUMHURBAŞKANINA	30,2	42,8	73,0	16,8	8,3	1,9
YABANCI BASINA	1,5	24,0	25,5	45,2	273,0	2,0
STK TEMSİLCİLERİNE	5,0	27,8	32,8	33,1	16,0	18,1
ORDU MENSUPLARINA	27,5	46,5	74,0	15,0	9,2	1,8
EMNİYET MENSUPLARINA	10,8	37,6	48,4	27,5	22,1	2,0
ENTELEKTÜELERE	2,2	26,2	28,4	38,5	29,2	3,8
İŞADAMI-SANAYİCİLERE	4,0	30,5	34,5	36,9	25,3	3,3
BÜROKRATLARA	2,4	19,4	21,8	42,8	32,2	3,1
SADE VATANDAŞLARA	7,6	40,2	47,8	29,6	19,3	3,3

(Kaynak: Çakır Berzah, 2006: 235-275)



2014'teki Araştırmada Güven Düzeyleri

AKTÖR 2014	KESİNLİK LE GÜVENİLİ R	GÜVENİLİR	TOPLA M	KARARSIZ IM	GÜVENİLM EZ	KESİNLİKL E GÜVENİLM EZ	YANITS IZ
SIYASİ İKTİDAR TEMSİLCİLERİ	6,4	18,7	25,1	21,3	30,0	20,8	2,8
MUHALEFET PARTİLERİNİN TEMSİLCİLERİ	3,1	16,8	19,9	28,6	27,7	20,8	3,1
YABANCI POLİTİKACILAR	2,8	7,6	10,4	33,1	26,7	25,5	4,3
CUMHURBAŞKANI	16,3	26,0	42,3	19,4	19,6	14,7	4,0
TÜRK BİLİM ADAMLARI	17,5	47,3	64,8	19,9	8,0	1,7	5,7
YABANCI BİLİM ADAMLARI	11,6	35,5	47,1	33,6	9,7	5,7	4,0
ENTELEKTÜELLER	5,4	18,7	24,1	44,0	15,4	9,5	7,1
SANATÇILAR	5,4	15,4	20,8	41,1	21,7	11,6	4,7
İŞADAMI-SANAYİCİLER	3,1	15,1	18,2	33,8	28,4	14,9	4,8
SENDİKACILAR	7,1	20,1	27,2	35,0	19,4	12,1	6,4
GAZETECİLER	2,8	20,6	23,4	35,2	21,3	14,4	5,7
STÖ TEMSİLCİLERİ	12,1	34,8	46,9	31,0	12,1	4,3	5,8
BÜROKRATLAR	3,3	18,0	21,3	37,1	24,3	10,9	6,4
SADE VATANDAŞ	18,7	43,5	62,2	23,2	5,2	3,5	5,9
ASKER	23,2	35,5	58,7	22,9	8,7	5,7	4,0
POLİS	14,9	26,5	41,4	26,7	15,1	13,2	3,5
KANAAT ÖNDERİ	8,3	21,5	29,8	44,2	13,7	6,6	5,7
DİN ADAMLARI	13,5	27,4	40,9	27,7	14,9	13,2	3,3

2016'daki Araştırmada Güven Düzeyleri

İnternet üzerinden uygulanan ankette toplam 395 katılımcının siyasal-sosyal aktörlere güven düzeyine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

HABER AKTÖRÜ	KESİNLİKLE GÜVENİLİR	GÜVENİLİR	KARARSIZIM	GÜVENİLMEZ	KESİNLİKLE GÜVENİLMEZ
Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan	7,1	6,3	13,2	15,2	58,2
Başbakan Binali Yıldırım	4,8	6,8	16,2	17,7	54,4
CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu	3,5	13,4	30,1	24,1	28,9
MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli	2,0	7,3	19,7	30,1	40,8
HDP Genel Başkanı Selahattin Demirtaş	3,0	7,3	13,9	17,2	58,5
Diğer Politikacılar	3,3	3,8	31,1	18,7	43,0
Yabancı Politikacılar	1,5	8,4	40,3	23,3	26,6
Hukukçular	3,0	16,7	47,8	20,5	11,9
Türk Bilim Adamları	11,4	42,5	36,5	6,6	3,0
Yabancı Bilim Adamları	18,2	50,4	24,6	4,1	2,8
Entelektüeller	2,8	21,3	48,9	18,2	8,9
Sanatçılar	4,1	17,5	44,1	22,0	12,4
İşadamı-Sanayiciler	1,5	8,4	37,7	31,4	21,0
Sendikacılar	1,3	12,7	40,3	24,3	21,5
Gazeteciler	2,3	12,4	45,6	25,1	14,7
STK Temsilcileri	2,5	24,1	48,9	17,0	7,6
Bürokratlar	1,0	8,4	33,9	31,9	24,8
Sade Vatandaş	8,4	23,5	38,7	15,7	13,7
Asker	16,7	26,3	32,7	13,2	11,1
Polis	9,4	15,4	28,9	20,5	25,8
Kanaat Önderleri	2,8	9,4	46,1	21,8	20,0
Din Adamları	3,5	9,4	25,8	17,7	43,5





Nüfusu ağırlıklı olarak ülkenin her bölgesinden göçle gelenlerden oluşan Fatih Mahallesinde Karadeniz, İç, Orta, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden ortalama iki üç kuşak önce göçerek İzmit'e yerleşen farklı inanç ve etnik kökenlere sahip insanlar yaşamaktadır. Yahya Kaptan Mahallesi Emlak Bankası'nın toplu konut projelerinden biri olarak kurulmuştur ve Fatih Mahallesi'ne göre oldukça planlı bir yerleşim birimidir.

Her iki mahalledeki sağlık, eğitim, kültür ve spor kurumları karşılaştırıldığında her iki mahalle de Kocaeli'nin merkez ilçesi İzmit'te olmasına karşın aralarında büyük farklar olduğu görülmektedir. Araştırmanın yapıldığı tarihte Fatih Mahallesinde İzmit Müftülüğü kayıtlarına göre üç cami<sup>2</sup> Mahallede bir de cemevi vardır. Fatih Mahallesinde sağlık, spor ve kültürel etkinliklerle ilgili bir kurum bulunmamaktadır.

Yahya Kaptan Mahallesinde ilk ve orta dereceli toplam 12 okul, 4 anaokulu, 2 cami, 1 postane, 1 kültür merkezi, 1 spor salonu, 1 tenis kortu, 2 futbol sahası, 1 göz hastanesi, 2 diş merkezi, 2 rehabilitasyon merkezi, 1 aile sağlığı merkezi bulunmaktadır. Her iki mahalle de İzmit ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Her iki mahalle de İzmit Belediyesine bağlıdır. Fatih Mahallesinin nüfusu 5 bin, Yahya Kaptan Mahallesinin nüfusu 22 bin 500 civarındadır.

İki mahallenin sakinleri arasında öğrenim ve gelir düzeyi açısından bir karşılaştırma yapıldığında şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

Yahya Kaptan Mahallesi			Fatih Mahallesi		
Öğrenim Durumu	Sayı	Oran %	Öğrenim Durumu	Sayı	Oran %
İlkokul	11	4,3	Okuryazar	10	6,4
Ortaokul	9	3,5	İlkokul	50	32,1
İlköğretim Okulu	3	1,2	Ortaokul	22	14,1
Lise	67	26,1	Lise	43	27,6
Ön lisans	46	17,9	Ön lisans	12	7,7
Lisans	101	39,3	Lisans	17	10,9
Yüksek Lisans	15	5,8	Doktora	1	0,6
Doktora	4	1,6	Total	155	99,4
Total	256	99,6	Yanıtsız	1	0,6
Yanıtsız	1	0,4	Toplam	156	100
Toplam	257	100			

Yahya Kaptan Mahallesi			Fatih Mahallesi		
Gelir Aralığı	Sayı	Oran %	Gelir Aralığı	Sayı	Oran %
Kendime ait bir gelirim yok, aile bireylerinin geliri var	38	14,79%	Kendime ait bir gelirim yok, aile bireylerinin geliri var	56	35,90%
600 TL ve altı	7	2,72%	600 TL ve altı	2	1,28%
600-900 TL arası	3	1,17%	600-900 TL arası	7	4,49%
900-1500 TL arası	30	11,67%	900-1500 TL arası	45	28,85%
1500-2000 TL arası	26	10,12%	1500-2000 TL arası	11	7,05%
2000-2500 TL arası	24	9,34%	2000-2500 TL arası	14	8,97%
2500-3000 TL arası	29	11,28%	2500-3000 TL arası	5	3,21%
3000-3500 TL arası	40	15,56%	3000-3500 TL arası	4	2,56%
3500-4000 TL arası	22	8,56%	3500-4000 TL arası	2	1,28%
4000-6000 TL arası	15	5,84%	4000-6000 TL arası	1	0,64%
6000-8000TL arası	5	1,95%	6000-8000TL arası	1	0,64%
8000-10.000 TL arası	3	1,17%	8000-10.000 TL arası	1	0,64%
10.000 TL ve üzeri	3	1,17%	10.000 TL ve üzeri	1	0,64%
Diğer	1	0,39%			0,00%
Yanıtsız	11	4,28%	Yanıtsız	6	3,85%
<b>Toplam</b>	<b>257</b>	<b>100,00%</b>	<b>Toplam</b>	<b>156</b>	<b>100,00%</b>

Her iki mahallenin bağlı olduğu İzmit ilçesinde araştırma tarihinden önceki son iki seçimde partilere göre oy dağılımı şöyledir:

#### İzmit'te son iki seçimde oy dağılımı

2015 Haziran seçimi			2015 Kasım seçimi		
Parti Adı	Oy Sayısı	Oy Oranı	Parti Adı	Oy Sayısı	Oy Oranı
		%			%
AK Parti	86.540	41,09	AK Parti	110.528	50,87
CHP	68.315	32,44	CHP	68.481	31,52
MHP	31.210	14,82	MHP	23.678	10,9
HDP	9.291	4,41	HDP	7.178	3,3

<sup>2</sup><http://www.izmitmuftulugu.gov.tr/s/camilerimiz-39.html> Erişim tarihi Mayıs 2016



Araştırmanın yapıldığı tarihten (2016) önceki son iki seçimde Fatih Mahallesi partilere göre oy dağılımı şöyledir:

**İzmit Fatih Mahallesi son iki seçimde oy dağılımı**

Fatih Mahallesi			
2015 Haziran seçimi		2015 Kasım seçimi	
Parti Adı	Geçerli Oy Sayısı	Parti Adı	Geçerli Oy Sayısı
	1814		1813
AK Parti	1208	AK Parti	998
CHP	371	CHP	418
MHP	83	MHP	138
HDP	83	HDP	117

Araştırmanın yapıldığı tarihten (2016) önceki son iki seçimde Yahya Kaptan Mahallesi partilere göre oy dağılımı şöyledir:

**İzmit Yahya Kaptan Mahallesi son iki seçimde oy dağılımı**

Yahya Kaptan Mahallesi			
2015 Haziran seçimi		2015 Kasım seçimi	
Parti Adı	Geçerli Oy Sayısı	Parti Adı	Geçerli Oy Sayısı
	12.924		13.639
AK Parti	2186	AK Parti	2785
CHP	7479	CHP	7941
MHP	1921	MHP	1674
HDP	213	HDP	775

Yahya Kaptan Mahallesi							Fatih Mahallesi						
Haber aktörü	Kesinlikle güvenilir	Güvenilir	Kararsızım	Güvenilmez	Kesinlikle güvenilmez	Yanıtız	Haber aktörü	Kesinlikle güvenilir	Güvenilir	Kararsızım	Güvenilmez	Kesinlikle güvenilmez	Yanıtız
Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan	7	14	13	14,8	45,5	5,4	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan	45,5	12	9,6	7,7	16,7	8,3
Başbakan Binali Yıldırım	3,9	11	20	17,9	41,2	6,6	Başbakan Binali Yıldırım	32,1	14	21	7,7	14,7	12
CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu	7,8	25	27	19,5	16,7	4,7	CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu	3,8	12	15	14,7	41,7	13
MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli	0,4	7	27	29,2	30,7	5,4	MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli	2,6	11	30	17,3	25,6	14
HDP Genel Başkanı Selahattin Demirtaş	0,8	4,3	16	17,1	56,4	5,8	HDP Genel Başkanı Selahattin Demirtaş	1,9	7,7	16	59,6	85,3	5,8
Diğer Politikacılar	4,7	2,7	11	2,3	8,6	7,1	Diğer Politikacılar	3,8	1,3	16	5,1	19,2	55
Yabancı Politikacılar	1,9	11	30	16,7	17,9	22	Yabancı Politikacılar		5,1	21	9,6	28,8	36
Hukukçular	3,9	22	35	13,6	8,2	17	Hukukçular	1,9	15	25	9	9,6	39
Türk Bilim Adamları	15,2	45	20	4,3	3,9	12	Türk Bilim Adamları	11,5	34	15	5,1	5,1	29
Yabancı Bilim Adamları	16,3	48	18	2,7	2,7	13	Yabancı Bilim Adamları	7,1	19	26	8,3	9	31
Entelektüeller	3,9	15	39	12,8	14	16	Entelektüeller	4,5	9,6	30	10,3	10,9	35
Sanatçılar	4,3	15	39	17,5	11,7	13	Sanatçılar	5,1	15	29	13,5	9	29
İşadamı-Sanayiciler	2,7	14	35	23,7	14	11	İşadamı-Sanayiciler	5,8	19	27	8,3	9,6	31
Sendikacılar	1,6	12	32	25,7	16,3	13	Sendikacılar	7,1	12	28	11,5	10,3	31
Gazeteciler	2,3	19	40	16	11,3	12	Gazeteciler	5,8	15	24	11,5	12,8	31
STK Temsilcileri	5,8	23	40	9,7	6,6	14	STK Temsilcileri	7,1	23	23	7,7	10,3	29
Bürokratlar	1,2	9,7	34	20,2	22,6	13	Bürokratlar	4,5	12	28	10,9	12,2	32
Sade Vatandaş	10,1	28	30	8,9	9,7	13	Sade Vatandaş	9	22	22	8,3	5,8	33
Asker	16,7	36	26	6,2	7	8,6	Asker	35,3	30	6,4	1,9	3,2	23
Polis	12,5	23	28	14	13,6	9,3	Polis	34	28	7,7	3,2	3,8	23
Kanaat Önderleri	3,5	11	36	13,2	19,5	17	Kanaat Önderleri	15,4	24	19	3,8	5,8	33
Din Adamları	5,4	15	24	14,4	30	11	Din Adamları	26,3	17	20	5,1	9,6	22

Kaynak: Çakır Berzah, 2016